# TYBA - Sem:- VI

# Economics

April - 2024

Pages :- 27

(1)

Time: 2:30 hrs. Marks: 75

**Note: 1. All questions are compulsory.**
**2. All questions carry equal marks.**
**3. Draw neat diagrams wherever necessary.**

Q.1. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) Explain the second theorem of welfare economics.
b) Discuss Arrow's conditions of social choice.
c) Write a note on 'Market Failure'.

Q.2. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) Describe the classification of goods.
b) Explain Wicksell's approach to reveal public choice.
c) Explain the private provision of public goods.

Q.3. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) What is tax? What are the features of tax system?
b) What are the merits and demerits of direct taxes?
c) Explain the effect of taxation on labour supply.

Q.4. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) Briefly explain the Fiscal Responsibility and Budget Management (FRBM) Act, 2003.
b) Explain Goods and Services Tax (GST) in detail.
c) Write down about Finance Commission.

Q.5. Write short note on **any three**. (15 Marks)
a) Pareto Efficiency.
b) Features of Public Goods.
c) Sources of Public Revenue.
d) Fiscal Rules.

*********

(2)

(मराठी रुपांतर)

गुण: ७५

वेळ: २:३० तास

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

**प्र.१.** खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) कल्याणकारी अर्थशास्त्राचा द्वितीय प्रमेय स्पष्ट करा.

ब) ॲरोच्या सामाजिक निवडीच्या अटींवर चर्चा करा.

क) 'बाजारातील अपयश' वर टीप लिहा.

**प्र.२.** खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) वस्तूंचे वर्गीकरण विशद करा.

ब) सार्वजनिक निवड प्रकट करण्यासाठीचा विकसेलचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

क) सार्वजनिक वस्तूंची खाजगी तरतूद स्पष्ट करा.

**प्र.३.** खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) कर म्हणजे काय? कर प्रणालीची वैशिष्ट्ये काय आहेत?

ब) प्रत्यक्ष करांचे गुण आणि तोटे काय आहेत?

क) श्रमाच्या पुरवठ्यावरील कर आकारणीचा परिणाम स्पष्ट करा.

**प्र.४.** खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) राजकोषीय जबाबदारी आणि अंदाजपत्रक व्यवस्थापन (FRBM) कायदा, 2003 थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) वस्तू आणि सेवा कर (GST) चे तपशीलवार वर्णन करा.

क) वित्त आयोगाबद्दल लिहा.

**प्र.५.** खालीलपैकी **कोणत्याही तीन बाबींवर** थोडक्यात टिप लिहा. (१५ गुण)

अ) पॅरेटो कार्यक्षमता.

ब) सार्वजनिक वस्तूंची वैशिष्ट्ये.

क) सार्वजनिक महसुलाचे स्रोत.

ड) वित्तीय नियम.

**********

Paper / Subject Code: 86718 / Economics: Economy of Maharashtra-II (Rev.)

TYBA - Sem-VI

Time: 2 ½ Hours | Total Marks: 80

N.B. 1 All questions are compulsory.

2 Each question carries equal (20) marks

3 Draw neat diagrams wherever necessary

**Q.1** **Answer any two of the following:** **20**

A Explain the importance of infrastructure in economic development of Maharashtra.

B Write a detail note on sources of energy in Maharashtra.

C Discuss the health facilities in Maharashtra.

**Q.2** **Answer any two of the following:** **20**

A Explain the role of state finance commission of Maharashtra.

B Explain the recent trend in the expenditure of Maharashtra Government

C Discuss the sources of capital revenue of Maharashtra government.

**Q.3** **Answer any two of the following:** **20**

A Explain the nature of regional imbalance in Maharashtra.

B Explain the problems created by regional imbalance in Maharashtra.

C Discuss the measures taken by Maharashtra government for regional development.

**Q.4** **Answer any two of the following:** **20**

A Explain the concept and importance of human development in Maharashtra.

B Explain the schemes for empowerment of weaker section in Maharashtra.

C Write a detail note on women empowerment in Maharashtra.

**********



X51Y3A13C3X51Y3A13C3X51Y3A13C3X51Y3A13C3

वेळ: 2 ½ तास एकूण गुण: 80

NB. १- सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२- प्रत्येक प्रश्नाला 20 गुण असतात.

३- आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

**Q.1** **खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या** **20**

A महाराष्ट्राच्या आर्थिक विकासात पायाभूत सुविधांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

B महाराष्ट्रातील उर्जा स्त्रोतांची तपशीलवार नोंद लिहा.

C महाराष्ट्रातील आरोग्य सुविधांची चर्चा करा.

**Q.2** **खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या** **20**

A महाराष्ट्र राज्य वित्त आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

B महाराष्ट्र सरकारच्या खर्चाचा अलीकडचा कल स्पष्ट करा.

C महाराष्ट्र सरकारच्या भांडवली महसुलाच्या स्त्रोतांची चर्चा करा.

**Q.3** **खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर द्या** **20**

A महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

B महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोलामुळे निर्माण झालेल्या समस्या स्पष्ट करा.

C प्रादेशिक विकासासाठी महाराष्ट्र सरकारने केलेल्या उपाययोजनांची चर्चा करा.

**Q.4** **खालीलपैकी कोणत्याही दोनचे उत्तर** द्या. **20**

A महाराष्ट्रातील मानवी विकासाची संकल्पना आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

B महाराष्ट्रातील दुर्बल घटकांच्या सक्षमीकरणाच्या योजना स्पष्ट करा.

C महाराष्ट्रातील महिला सक्षमीकरणावर तपशीलवार नोंद लिहा.

**********



X51Y3A13C3X51Y3A13C3X51Y3A13C3X51Y3A13C3

Hours - 3 Marks - 100

Note - 1. All Questions are compulsory.
2. All questions have internal choice.
3. Figures to the right indicate full marks.

Q. No. 1. Attempt any two of the following. (20)
A. Discuss the reasons for environmental degradation.
B. Explain the causes, effects, and measures taken to control land pollution.
C. Discuss the meaning and causes of noise pollution.

Q. No. 2. Attempt any two of the following. (20)
A. Discuss the importance of Natural Resource Accounting.
B. Explain Green Gross Domestic Product (GGDP).
C. Explain the components and benefits of the System of Environmental-Economic Accounting(SEEA).

Q. No. 3. Attempt any two of the following. (20)
A. Explain what are the characteristics and needs for sustainable development.
B. Explain SDG with special reference to India.
C. Explain the strategies of NMSA. Explain challenges in its implementation.

Q. No. 4. Attempt any two of the following. (20)
A. Provide an overview of Environmental Laws in India.
B. Write about the functions of the Central Pollution Control Board.
C. Discuss about the Pradhan Mantri Ujjwala Yojana.

Q. No. 5. Write the short notes on. (20)
A. Renewable resources
B. Challenges to Improve Sustainability in Business
C. Pillars of Smart City
D. Environmental Education Program in India.

**OR**

Q. No. 5. Choose the write answer from the given options and rewrite the statement. (20)

1. Environmental resources are _____
A. the gross production value of the world's goods and services
B. the maintenance of the productivity of natural, produced, and human assets to the next generation
C. resources provided by nature
D. the total amount of solar energy converted into biochemical energy through plant photosynthesis

2 Increased levels of air pollution results in _____.
A. Soil erosion B. groundwater depletion C. Respiratory problems D. All of the above

3 which of the following is not a cause of environmental degradation
A. economic growth B. urbanization
C. population growth D. sustainable agriculture



X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3

4 _____ is the major cause of water pollution
A. mining activities B. drip irrigation C. forestation D. loss of biodiversity

5 Which of the following are the primary causes of water pollution?
A. Plants B. Animals C. Human activities. D. None of these

6 The SEEA was adopted in .....
A. 2012 B. 2014 C. 2016 D. 2018

7. In Green Growth Indicators, there are ..... indicators groups.
A. 3 B.4 C.5 D.6

8. Green consumption is closely related to ..... consumer behavior.
A. International B. National C. Sustainable D. stable

9. .....is concerned with development of ENRA.
A. EU B. USSR C. UK D. US

10. Consumers who are not environmentally conscious are called as .....
A. true black B. true brown C. true green D. true yellow

11. The Smart Cities Mission was launched on June 25, _____
A. 2001 B. 2010 C. 2015 D. 2011

12. In retrofitting, an area consisting of more than ___ acres are considered
A. 50 B. 5000 C. 500 D. 5

13. The implementation of the Mission at the city level is done by a ____ purpose vehicle.
A. Specific B. Smart C. special D. social

14. The term sustainable development was first coined in ____ at the United Nations Conference on Human Environment in Stockholm.
A. 1965 B. 1987 C.1972 D. 1999

15. There are ____ SDG's
A. 10 B. 8 C. 17 D.21

16. The Ministry of Environment and Forests launched the Environment Education, Awareness and Training Scheme in _____
A.1991 B.1986 C.1983 D.1988

17. 'Give-it-up' subsidy campaign was organized to complement _____
A. Pradhan Mantri Ujjwala Yojana B. Pradhan Mantri Jwala Yojana
C. Pradhan Mantri Jal Yojana D. Pradhan Mantri JyotiYojana

18. Central Pollution Control Board is headquartered in _____
A. Mumbai मुंबई B. Delhi दिल्ली C. Bhopal भोपाळ D. Kolkata कोलकाता

19. In India, National Council for Environmental Policy and Planning was set up under department of ____
A. Finance B. Human Resource C. Science and Technology D. Law

20. The second phase of the Ujjwala scheme was launched on August 10, _____.
A. 2019 B. 2020 C. 2021 D. 2022



X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3

(7)

वेळ -3 तास. गुण - 100

प्रश्न 1. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)
A. पर्यावरणीय ऱ्हासाच्या कारणांची चर्चा करा.
B. जमीन प्रदूषणाचे कारणे, परिणाम व त्यावर नियंत्रण मिळविण्यासाठी केलेले उपाय स्पष्ट करा.
C. ध्वनी प्रदूषणाचा अर्थ व कारणांची चर्चा करा.

प्रश्न 2. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)
A. नैसर्गिक संसाधन लेखांकनाच्या महत्त्वाची चर्चा करा.
B. हरित सकल देशांतर्गत उत्पादन (GGDP) स्पष्ट करा.
C. पर्यावरण-आर्थिक लेखा प्रणाली (SEEA) चे घटक आणि फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)
A. शाश्वत विकासाची वैशिष्ट्ये आणि गरजा काय आहेत ते स्पष्ट करा.
B. भारताच्या विशेष संदर्भात SDG स्पष्ट करा.
C. NMSA च्या रणनीती स्पष्ट करा. त्याच्या अंमलबजावणीतील आव्हाने स्पष्ट करा.

प्रश्न 4. खालील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (20)
A. भारतातील पर्यावरण विषयक कायद्यांचे विहंगावलोकन करा.
B. केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या कार्याबद्दल लिहा.
C. प्रधानमंत्री उज्ज्वला योजने बद्दल चर्चा करा.

प्रश्न 5. थोडक्यात टिपा लिहा. (20)
A. अक्षय संसाधने
B. व्यवसायातील शाश्वतता सुधारण्यासाठी आव्हाने
C. स्मार्ट सिटीचे आधारस्तंभ
D. भारतातील पर्यावरण शिक्षण कार्यक्रम

किंवा

प्रश्न 5. खालील पैकी योग्य पर्यायांची निवड करून विधाने पुन्हा लिहा. (20)

1. पर्यावरणीय संसाधने म्हणजे _____
अ. जगातील वस्तू आणि सेवांचे एकूण उत्पादन मूल्य
ब. पुढील पिढीसाठी नैसर्गिक, उत्पादित आणि मानवी मालमत्तेची उत्पादकता टिकवून ठेवणे.
क. निसर्गाद्वारे प्रदान केलेली संसाधने
ड. सौर ऊर्जेची एकूणमात्रा वनस्पती प्रकाश संश्लेषणाद्वारा जैवरासायनिक उर्जेमध्ये रूपांतरितकेली

2 वायू प्रदूषणाच्या वाढीवपातळीचा परिणाम _____ मध्ये होतो.
अ. मातीचीधूप ब. भूजलाचाऱ्हास क. श्वसनाच्यासमस्या ड. वरीलसर्व

3 खालील पैकी कोणते पर्यावरणाच्या ऱ्हासाचे कारण नाही.
अ. आर्थिकवृद्धी ब. शहरीकरण क. लोकसंख्येचीवाढ ड. शाश्वतशेती

4 ____ हे जल प्रदूषणाचे प्रमुख कारण आहे.
अ. खाणउपक्रम ब. ठिबकसिंचन क. वनीकरण ड. जैवविविधतेचे नुकसान



X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3

5 खालील पैकी कोणते जल प्रदूषणाचे प्राथमिक कारणे आहेत?
अ वनस्पती ब. प्राणी क. मानवी क्रिया कलाप ड. यापैकी नाही

6. SEEA ..... मध्येदत्तकघेण्यातआले.
अ. 2012 ब. 2014 क. 2016 ड. 2018

7. ग्रीन ग्रोथइंडिकेटर मध्ये, .....इंडिकेटर गट आहेत.
अ .3 ब. 4 क. 5 ड. 6

8. हिरवा उपभोग हा .....ग्राहकांच्या वर्तनाशी जवळचा संबंध आहे.
अ. आंतरराष्ट्रीय ब.राष्ट्रीय क. टिकाऊ ड. स्थिर

9. .....ईएनआरएच्या विकासाशी संबंधित आहे.
अ .EU ब. USSR क. UK ड. US

10. पर्यावरणा बाबत जागरूक नसलेल्या ग्राहकांना ..... म्हणतात.
अ. खरे काळा ब.खरे तपकिरी क. खरे हिरवे ड. खरे पिवळे

11. 25 जून _____ रोजी स्मार्ट सिटी मिशन लाँच करण्यात आले.
अ .2001 ब. 2010 क. 2015 ड. 2011

12. रेट्रो फिटिंगमध्ये, ___ एकर पेक्षा जास्त क्षेत्राचा समावेश केला जातो.
अ. 50 ब. 5000 क. 500 ड. 5

13. शहर स्तरावर मिशनची अंमल बजावणी ___ उद्देश वाहना द्वारे केली जाते.
अ. विशिष्ट ब.हुशार क. विशेष ड. सामाजिक

14. शाश्वत विकास हा शब्द प्रथम ____ मध्ये स्टॉक होम येथील मानवी पर्यावरणावरील संयुक्त राष्ट्रपरिषदेत वापरण्यात आला.
अ. 1965 ब .1987 क. 1972 ड. 1999

15. ____ SDG आहेत
अ. 10 ब .8 क. 17 ड. 21

16. पर्यावरण आणि वनमंत्रालयाने पर्यावरण शिक्षण, जागरूकता आणि प्रशिक्षण योजना __ मध्ये सुरू केली
अ .1991 ब .1986 क. 1983 ड. 1988

17. _____ ला पूरक म्हणून 'अनुदानत्याग' मोहीम आयोजित करण्यात आली होती.
अ. प्रधानमंत्री उज्ज्वला योजना ब. प्रधानमंत्री ज्वाला योजना
क. प्रधानमंत्री जल योजना ड.प्रधानमंत्री ज्योती योजना

18.केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे मुख्यालय _____ येथे आहे.
अ. Mumbaiमुंबई ब. Delhiदिल्ली क. Bhopal भोपाळ ड. Kolkata कोलकाता

19. भारतात, राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण आणि नियोजन परिषदेची स्थापना ____ विभागांतर्गत करण्यात आली.
अ. वित्त ब. मानवसंसाधन क. विज्ञानआणितंत्रज्ञान ड. कायदा

20. उज्ज्वला योजनेचा दुसरा टप्पा 10 ऑगस्ट, _____ रोजी सुरू करण्यात आला.
अ .२०१९ ब.२०२० क. २०२१ ड. २०२२



X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3X51Y064BF3

Time: 3 Hours Marks: 100

N.B. (1) All questions are compulsory.
(2) Each question carries 20 marks.
(3) Use of a simple calculator is allowed.

Q.1. Attempt any **two** of the following:- 20

(a) Write note on a scatterplot.

(b) Calculate the Spearman Rank Correlation coefficient for the following data.

| X | 11 | 21 | 41 | 31 | 51 | 71 | 61 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Y | 10 | 20 | 30 | 40 | 60 | 70 | 50 |

(c) From the following data calculate 4 yearly moving averages.

| Year | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Sales (lakh) | 8 | 10 | 18 | 20 | 16 | 14 | 22 | 26 | 30 | 24 |

Q.2. Attempt any **two** of the following:- 20

(a) Explain the limitations of Index numbers.

(b) Calculate Laspeyres's index number for the following data.

| Commodity | Base Year | | Current Year | |
|---|---|---|---|---|
| | Price (Rs.) | Quantity(Kg.) | Price (Rs.) | Quantity(Kg.) |
| A | 7 | 6 | 8 | 8 |
| B | 8 | 7 | 10 | 7 |
| C | 9 | 8 | 16 | 6 |
| D | 10 | 9 | 14 | 5 |

(c) Calculate the cost of living index number for the following data.

| Commodity | I | W |
|---|---|---|
| Food | 325 | 35 |
| Clothing | 250 | 20 |
| Fuel | 275 | 25 |
| Housing rent | 200 | 15 |
| Miscellaneous | 150 | 05 |

Q.3. Attempt any **two** of the following:- 20

(a) Define the hypothesis and explain the criteria of a workable hypothesis.

(b) Discuss the sources of hypotheses.

(c) Discuss i) Type I and Type II Errors. (Types of Errors)
ii) Level of Significance.

Q.4. Attempt any **two** of the following:- 20

(a) Explain the different types of research reports.



X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7

(b) State the principles of writing a research report

(c) Write note on i) Footnote ii) uses of tables and figures.

Q5 A Attempt any **two** of the following

(a) Find the regression equation X on Y for the following data. 20

| X | 2 | 4 | 6 | 8 | 10 |
|---|---|---|---|---|---|
| Y | 5 | 8 | 7 | 11 | 9 |

(b) Obtain the new Index number by shifting the base year from 2001 to 2003.

| Year | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 | 2006 | 2007 | 2008 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Index Numbers (2001=100) | 80 | 100 | 125 | 180 | 250 | 200 | 350 | 300 | 280 |

(c) Explain the functions of the hypothesis in the research process

(d) Explain the format of the research report.

**OR**

Q.5 B) Answer the multiple- choice questions ( MCQs ) by choosing the correct option given below. 20

1) Which of the following methods is used to measure simple correlation?

a) a) Histogram b) Pie chart
c) Scatter diagram d) Bar graph

2) Who developed the coefficient of rank correlation?

a) Karl Pearson b) Sir Francis Galton
c) Ronald Fisher d) Spearman's

3) What does a correlation coefficient of +1 indicate?

a) Perfect positive correlation b) Inverse correlation
c) Perfect negative correlation d) No correlation

4) Which component of time series analysis deals with long-term movements?

a) Seasonal variations b) Cyclical variations
c) Trend analysis d) Irregular variations

5) What method is commonly used to smoothen out short-term fluctuations in time series analysis?

a) ANOVA b) Regression analysis
c) t-test d) Moving averages

6) Which of the following is not a classification of index numbers?

a) Simple Index b) Weighted index
c) Complex index d) Consumer price index



X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7

7) What are some common problems encountered while constructing index numbers?
   a) Lack of data availability
   b) Seasonal variations
   c) Selection bias
   d) All of the above

8) Which method is commonly used to construct the Consumer Price Index (CPI)?
   a) Weighted average of relative method
   b) Aggregate expenditure method
   c) Chain based index
   d) Aggregate method

9) Which weighted index method uses the initial period's quantities as weights?
   a) Laspeyres index
   b) Paasche index
   c) Fisher index
   d) Marshall-Edgeworth index

10 Base shifting is a concept associated with:
   a) Constructing index numbers
   b) Regression analysis
   c) Cluster analysis
   d) Time series analysis

11 What is a hypothesis?
   a) A proven fact
   b) A tentative explanation
   c) An observation
   d) A statistical test

12 Which type of hypothesis assumes no effect or no difference?
   a) Null hypothesis
   b) Alternative hypothesis
   c) Complex hypothesis
   d) Secret hypothesis

13 What does "Universe/Population parameter" refer to in hypothesis testing?
   a) Characteristics of the entire population
   b) Characteristics of a small sample
   c) Characteristics of the researcher
   d) Characteristics of a fictional universe

14 What is the level of significance in hypothesis testing?
   a) The probability of making a Type II Error
   b) The probability of making a Type I Error
   c) The confidence level of the researcher
   d) The importance of the research

15 What statistical test is commonly used when the sample size is small and the population variance is unknown?
   a) ANOVA
   b) Chi-square test
   c) Student's t-test
   d) Z-test



X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7

16 What are the types of research reports commonly used?

a) Technical
b) Popular
c) Summary
d) All of the above

17 Which type of research report is intended for a general audience and often found in magazines or newspapers?

a) Technical report
b) Popular report
c) Interim report
d) Summary report

18 What is included in the preliminaries section of a research report?

a) Main findings
b) Recommendations
c) Introduction and background information
d) Conclusion

19 What is the purpose of pagination in a research report?

a) To organize content into chapters
b) To provide a table of contents
c) To identify page numbers
d) To include footnotes

20 What is the purpose of referencing documentation in a research report?

a) To provide background information
b) To acknowledge sources
c) To include additional data
d) To summarize findings

---



X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7X51Y1A84A7

13

T/BA Sem VI

**Time: 3 Hours|** **|Marks: 80|**

**Instructions: 1) Must solve all questions**
**2) Note the internal options**
**3) Numbers to the right indicate points**

**Q. 1 Solve any two questions from the following** **20**

a) Explain the economic benefits of co-operation

b) Explain the salient features of co-operation

c) Write about co-operative movement in England (UK).

**Q. 2 Solve any two questions from the following** **20**

a) Explain the limitations of Civil Co-operative Bank

b) Explain the disadvantages of co-operative credit

c) Explain the working of National Cooperative Development Corporation

**Q. 3 Solve any two of the following questions** **20**

a) Explain the advantages of co-operative farming

b) Explain the problems of co-operative sugar factory

c) Explain the problems of agro based industries

**Q. 4 Solve any two of the following questions** **20**

a) Explain the advantages and management of labor co-operative societies

b) Explain the leadership qualities required in co-operatives

c) Explain the advantages of auditing

**********



X51Y0A702EX51Y0A702EX51Y0A702EX51Y0A702E

**Time: 3 Hours]** **[Marks: 80]**

**सूचना :-1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक**
**2) अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या**
**3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात**

**प्रश्न 1 ला खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा** **20**
अ) सहकाराचे आर्थिक फायदे स्पष्ट करा
ब ) सहकाराचे प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
क ) इंग्लंडमधील (UK)सहकारी चळवळीची माहिती लिहा

**प्रश्न 2 रा खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा** **20**
अ ) नागरी सहकारी बँकेच्या मर्यादा स्पष्ट करा
ब ) सहकारी पतपुरवठ्याचे दोष स्पष्ट करा
क ) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाची कार्य स्पष्ट करा

**प्रश्न 3 रा खालीलपैकी कोणते दोन प्रश्न सोडवा** **20**
अ ) सहकारी शेतीचे लाभ स्पष्ट करा
ब ) सहकारी साखर कारखान्याच्या समस्या स्पष्ट करा
क ) शेती आधारित उद्योगांच्या समस्या स्पष्ट करा

**प्रश्न 4 था खालीलपैकी कोणते दोन प्रश्न सोडवा** **20**
अ ) श्रमिक सहकारी संस्थांचे फायदे व व्यवस्थापन स्पष्ट करा
ब ) सहकारामध्ये आवश्यक असलेले नेतृत्व गुण स्पष्ट करा
क ) हिशेब तपासणीचे फायदे स्पष्ट करा

**********



X51Y0A702EX51Y0A702EX51Y0A702EX51Y0A702E

(15)

TY/BA – Sem VI

**Time : 3 Hours.** **Marks 100**

N.B: - 1) All Questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full Marks.
3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1: Answer any two of the following **20**

A) Explain the meaning & importance of international trade.

B) Critically examine the David Ricardo's Comparative Cost Advantage Theory.

C) Explain the Leontief Paradox.

Q.2: Answer any two of the following **20**

A) Explain the different methods to measures the Terms of Trade.

B) Explain the meaning and difference between Balance of Trade and Balance of Payment.

C) Describe the law of Reciprocal Demand.

Q.3: Answer any two of the following **20**

A) Explain the meaning and functions of Foreign Exchange Market.

B) Explain the Free Trade Policy.

C) Discus Foreign Direct Investment and Multinational Corporations.

Q.4: Answer any two of the following **20**

A) Explain the Role and Functions of International Monetary Fund.

B) Describe the meaning and functions of World Trade Organization.

C) Explain the objectives and functions of SAARC.

Q.5: Write a short note on any two. **20**

A) The Smith's theory of Absolute Cost Difference

B) SWAP

C) Monopolistic Competition and International Trade

D) World Bank

**OR**

**Q.5: Multiple Choice question; Select an appropriate Option** **20**

1) What factors of production are assumed in Hechter – Ohlin theory ?

A) Labor and Capital B) Land and Entrepreneur
C) Capital and Land D) Labor and Land



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

2) Trade between two countries called ----------
A) Domestic trade B) International trade
C) State trade D) All of the above

3) International trade takes place between ----------.
A) Two states B) Two countries
C) Regional D) Local

4) David Ricardo formulated the theory of ----------.
A) Comparative cost advantage B) Absolute advantage
C) Equal benefits D) None of the above

5) ---------- introduced the concept of absolute cost difference .
A) Adam Smith B) David Ricardo C) Harrod Domer D) Karl Marx

6) What does the direction of the trade indicate?
A) Trade partner countries in imports and exports B) Pattern of trade in Goods and Services
C) The amount of trade D) Terms of trade

7) ---------- demand is the demand from one country for another country's goods.
A) Reciprocal B) Indirect C) Direct D) None of above

8) Who formulated the offer curve?
A) Marshall B) Edgeworth C) Both A and B D) Ricardo

9) What are the instruments of Protection Trade Policy?
A) Import duty B) Import quota
C) Exchange Control D) All of the above

10) Balanced Terms of Trade means ----------.
A) Terms of trade where imports and exports are equal
B) Ratio of price of exports to price of imports
C) Terms of trade where prices are equal
D) Terms of Trade where no trade takes place

11) Which of the following are types of Foreign Direct Investment?
A) Green field investment B) Portfolio investment
C) Both A and B D) Financial

12) Which countries dominate world trade?
A) Developing countries B) Developed countries
C) South Asian countries D) Underdeveloped countries

13) ---------- is related to foreign direct investment.
A) Loan from IMF B) Grant from World Bank
C) Investment by Multinational Companies D) Domestic investment

14) ---------- supported free trade.
A) Adam Smith B) Milan C) Putin D) None of above



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

(17)

15) Bretton wood Conference led to the formation of which two institutions ?

A) IMF and IDA
B) IMF and IFC
C) IFC and IBRD
D) IMF and IBRD

16) The Dunkel proposal was introduced at the GAT ---------- round.

A) Uruguay
B) Singapore
C) Doha
D) None of the above.

17) The World Trade Organization is headquartered in ----------.

A) Geneva
B) Britain
C) India
D) America

18) The General Agreement on Trade and Tariffs (GATT) was made in ----------.

A) 1950
B) 1947
C) 1960
D) 1995

19) What is SAARC?

A) South Asian Association for Regional Cooperation .
B) South America Cooperation Organization
C) South African Cooperation Organization
D) None of the above

20) Where is the Headquarters of SAARC?

A) Mumbai
B) Kathmandu
C) Dhaka
D) Maldives

---



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

मराठी रुपांतर

**वेळ: ३ तास** **गुण : १००**

सूचना: - १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे .

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न. १. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा अर्थ आणि महत्व स्पष्ट करा.

ब) डेव्हिड रिकार्डोच्या तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांताचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.

क) लिऑन्टिफचा (Leontief) विरोधाभास स्पष्ट करा .

प्रश्न. २. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) व्यापारशर्ती मोजण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा

ब) व्यापारतोल व व्यवहारतोलचा अर्थ आणि फरक स्पष्ट करा .

क) अन्योन्य मागणीच्या नियमाचे वर्णन करा.

प्रश्न. ३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) परकीय विनिमय बाजाराचा अर्थ आणि कार्ये स्पष्ट करा.

ब) मुक्त व्यापार धोरण स्पष्ट करा.

क) परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूक आणि बहुराष्ट्रीय कंपन्या यावर चर्चा करा .

प्रश्न. ४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा .

ब) जागतिक व्यापार संघटनेचा अर्थ आणि कार्येचे वर्णन करा.

क) सार्कची (SAARC) उद्धीष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न. ५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) २०

अ) स्मिथचा निरपेक्ष खर्च सिद्धांत

ब) चलन विनिमयाचा बाजार (SWAP)

क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार

ड) जागतिक बँक

**किंवा**



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

प्रश्न ५. बहुपर्यायी प्रश्न. योग्य पर्याय निवडा २०

१) हेक्स्चर - ओहलिन सिद्धांतात उत्पादनाचे कोणते घटक गृहीत धरले आहेत ?
अ) श्रमिक व भांडवल ब) भूमी व संयोजक
क) भांडवल व भूमी ड) श्रमिक व भूमी

२) दोन देशातील व्यापार म्हणजे ---------- होय .
अ) देशांतर्गत व्यापार ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापार क) राज्य व्यापार ड) वरील सर्व

३) आंतरराष्ट्रीय व्यापार हा ---------- यांच्यात होतो .
अ) दोन राज्य ब) दोन देश क) प्रादेशिक ड) स्थानिक

४) डेव्हिड रिकार्डो यांनी ---------- सिद्धांताची मांडणी केली.
अ) तुलनात्मक खर्च लाभ ब) निरपेक्ष लाभ
क) समान लाभ ड) वरीलपैकी नाही

५) ---------- यांनी निरपेक्ष खर्च फरक संकल्पना मांडली.
अ) ॲडम स्मिथ ब) डेव्हिड रिकार्डो
क) हॅरॉड डोमर ड) कार्ल मार्क्स

६) व्यापाराची दिशा काय दर्शविते?
अ) आयात व निर्यातीमधील व्यापार भागीदार देश ब) वस्तू व सेवांचा व्यापार आकृतीबंध
क) व्यापाराची रक्कम ड) व्यापार शर्ती

७) ---------- मागणी म्हणजे एका देशाकडून दुसऱ्या देशाच्या वस्तूसाठी असलेली मागणी होय .
अ) अन्योन्य ब) अप्रत्यक्ष क) प्रत्यक्ष ड) वरील पैकी नाही

८) प्रस्ताव/ देयता वक्राची मांडणी कोणी केली?
अ) मार्शल ब) एजवर्थ क) अ आणि ब दोन्ही ड) रिकार्डो

९) संरक्षण व्यापार धोरणाची साधने कोणती आहेत ?
अ) आयात शुल्क ब) आयात कोटा क) विनिमय नियंत्रण ड) वरीलपैकी सर्व

१०) संतुलित व्यापार शर्ती म्हणजे ----------.
अ) अशा व्यापारशर्थी जेथे आयात व निर्यात समान असतात
ब) निर्यातीच्या किमतीचे आयातीच्या किमतीशी गुणोत्तर
क) अशा व्यापार शर्ती जिथे किंमत समान असते
ड) अशा व्यापारशर्थी जिथे व्यापार होत नाही

११) पुढीलपैकी विदेशी प्रत्यक्ष गुंतवणुकीचे प्रकार कोणते आहेत ?
अ) ग्रीन फिल्ड गुंतवणूक ब) पोर्टफोलिओ गुंतवणूक
क) अ आणि ब दोन्ही ड) वित्तीय



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

१२) जागतिक व्यापारात कोणत्या देशांचे वर्चस्व आहे ?
अ) विकसनशील देश ब) विकसित देश
क) दक्षिण आशियाई देश ड) अविकसित देश

१३) ---------- हे परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूकीशी संबंधित आहे.
अ) IMF कडून कर्ज ब) जागतिक बँकेकडून अनुदान
क) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची गुंतवणूक ड) देशांतर्गत गुंतवणूक

१४) मुक्त व्यापाराचे समर्थन कोणी केले ?
अ) ॲडम स्मिथ ब) मिलान
क) पुतीन ड) वरील पैकी नाही

१५) ब्रेटनवूड परिषदेमुळे कोणत्या दोन संस्थांची निर्मिती झाली ?
अ) IMF आणि IDA ब) IMF आणि IFC
क) IFC आणि IBRD ड) IMF आणि IBRD

१६) गॅट ---------- फेरीमध्ये डंकेल प्रस्ताव मांडण्यात आला.
अ) उरुग्वे ब) सिंगापूर
क) दोहा ड) वरीलपैकी नाही

१७) जागतिक व्यापार संघटनेचे मुख्यालय ---------- येथे आहे.
अ) जिनिव्हा ब) ब्रिटन
क) भारत ड) अमेरिका

१८) व्यापार आणि जकातीबाबतचा सर्वसाधारण करार(GATT) ---------- मध्ये करण्यात आला.
अ) १९५० ब) १९४७
क) १९६० ड) १९९५

१९) सार्क (SAARC ) म्हणजे काय?
अ) प्रादेशिक सहकार्यासाठी दक्षिण आशियाई संघटना ब) दक्षिण अमेरिका सहकार्य संघटना
क) दक्षिण आफ्रिकन सहकार्य संघटना ड) वरीलपैकी नाही

२०) सार्कचे (SAARC) मुख्यालय कुठे आहे?
अ) मुंबई ब) काठमांडू
क) ढाका ड) मालदीव

---



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

(21)

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास गुण : १००

सूचना: - १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे .

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न. १. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा अर्थ आणि महत्व स्पष्ट करा.

ब) डेव्हिड रिकार्डोच्या तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांताचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.

क) लिऑन्टिफचा (Leontief) विरोधाभास स्पष्ट करा .

प्रश्न. २. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) व्यापारशर्ती मोजण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा

ब) व्यापारतोल व व्यवहारतोलचा अर्थ आणि फरक स्पष्ट करा .

क) अन्योन्य मागणीच्या नियमाचे वर्णन करा.

प्रश्न. ३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) परकीय विनिमय बाजाराचा अर्थ आणि कार्ये स्पष्ट करा.

ब) मुक्त व्यापार धोरण स्पष्ट करा.

क) परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूक आणि बहुराष्ट्रीय कंपन्या यावर चर्चा करा .

प्रश्न. ४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा . २०

अ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा .

ब) जागतिक व्यापार संघटनेचा अर्थ आणि कार्येचे वर्णन करा.

क) सार्कची (SAARC) उद्धीष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न. ५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) २०

अ) स्मिथचा निरपेक्ष खर्च सिद्धांत

ब) चलन विनिमयाचा बाजार (SWAP)

क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार

ड) जागतिक बँक

**किंवा**



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

प्रश्न. ५. बहुपर्यायी प्रश्न. योग्य पर्याय निवडा

२०

१) हेक्चर - ओहलिन सिद्धांतात उत्पादनाचे कोणते घटक गृहीत धरले आहेत ?
अ) श्रमिक व भांडवल ब) भूमी व संयोजक
क) भांडवल व भूमी ड) श्रमिक व भूमी

२) दोन देशातील व्यापार म्हणजे ---------- होय .
अ) देशांतर्गत व्यापार ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापार क) राज्य व्यापार ड) वरील सर्व

३) आंतरराष्ट्रीय व्यापार हा ---------- यांच्यात होतो .
अ) दोन राज्य ब) दोन देश क) प्रादेशिक ड) स्थानिक

४) डेव्हिड रिकार्डो यांनी ---------- सिद्धांताची मांडणी केली.
अ) तुलनात्मक खर्च लाभ ब) निरपेक्ष लाभ
क) समान लाभ ड) वरीलपैकी नाही

५) ---------- यांनी निरपेक्ष खर्च फरक संकल्पना मांडली.
अ) ॲडम स्मिथ ब) डेव्हिड रिकार्डो
क) हॅरॉड डोमर ड) कार्ल मार्क्स

६) व्यापाराची दिशा काय दर्शविते?
अ) आयात व निर्यातीमधील व्यापार भागीदार देश ब) वस्तू व सेवांचा व्यापार आकृतीबंध
क) व्यापाराची रक्कम ड) व्यापार शर्ती

७) ---------- मागणी म्हणजे एका देशाकडून दुसऱ्या देशाच्या वस्तूसाठी असलेली मागणी होय .
अ) अन्योन्य ब) अप्रत्यक्ष क) प्रत्यक्ष ड) वरील पैकी नाही

८) प्रस्ताव/ देयता वक्राची मांडणी कोणी केली?
अ) मार्शल ब) एजवर्थ क) अ आणि ब दोन्ही ड) रिकार्डो

९) संरक्षण व्यापार धोरणाची साधने कोणती आहेत ?
अ) आयात शुल्क ब) आयात कोटा क) विनिमय नियंत्रण ड) वरीलपैकी सर्व

१०) संतुलित व्यापार शर्ती म्हणजे ----------.
अ) अशा व्यापारशर्थी जेथे आयात व निर्यात समान असतात
ब) निर्यातीच्या किमतीचे आयातीच्या किमतीशी गुणोत्तर
क) अशा व्यापार शर्ती जिथे किंमत समान असते
ड) अशा व्यापारशर्थी जिथे व्यापार होत नाही

११) पुढीलपैकी विदेशी प्रत्यक्ष गुंतवणुकीचे प्रकार कोणते आहेत ?
अ) ग्रीन फिल्ड गुंतवणूक ब) पोर्टफोलिओ गुंतवणूक
क) अ आणि ब दोन्ही ड) वित्तीय



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

१२) जागतिक व्यापारात कोणत्या देशांचे वर्चस्व आहे ?
अ) विकसनशील देश ब) विकसित देश
क) दक्षिण आशियाई देश ड) अविकसित देश

१३) ---------- हे परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूकीशी संबंधित आहे.
अ) IMF कडून कर्ज ब) जागतिक बँकेकडून अनुदान
क) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची गुंतवणूक ड) देशांतर्गत गुंतवणूक

१४) मुक्त व्यापाराचे समर्थन कोणी केले ?
अ) ॲडम स्मिथ ब) मिलान
क) पुतीन ड) वरील पैकी नाही

१५) ब्रेटनवूड परिषदेमुळे कोणत्या दोन संस्थांची निर्मिती झाली ?
अ) IMF आणि IDA ब) IMF आणि IFC
क) IFC आणि IBRD ड) IMF आणि IBRD

१६) गॅट ---------- फेरीमध्ये डंकेल प्रस्ताव मांडण्यात आला.
अ) उरुग्वे ब) सिंगापूर
क) दोहा ड) वरीलपैकी नाही

१७) जागतिक व्यापार संघटनेचे मुख्यालय ---------- येथे आहे.
अ) जिनिव्हा ब) ब्रिटन
क) भारत ड) अमेरिका

१८) व्यापार आणि जकातीबाबतचा सर्वसाधारण करार(GATT) ---------- मध्ये करण्यात आला.
अ) १९५० ब) १९४७
क) १९६० ड) १९९५

१९) सार्क (SAARC ) म्हणजे काय?
अ) प्रादेशिक सहकार्यासाठी दक्षिण आशियाई संघटना ब) दक्षिण अमेरिका सहकार्य संघटना
क) दक्षिण आफ्रिकन सहकार्य संघटना ड) वरीलपैकी नाही

२०) सार्कचे (SAARC) मुख्यालय कुठे आहे?
अ) मुंबई ब) काठमांडू
क) ढाका ड) मालदीव

---



X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8X51YA4FDE8

(24)

TYBA - Sem VI

Time : 3 Hours | Total Marks: 100

N. B : 1. All the questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full mark
3. Draw neat diagrams wherever necessary

| | | |
|---|---|---|
| Q.1 | Answer **any Two** of the following. | 20 |
| a) | Explain the derivation of aggregate demand curve with help of IS-LM Model. | |
| b) | Elaborate the long run Phillips curve. | |
| c) | Discuss the Adaptive expectation hypothesis. | |
| Q.2 | Answer **any Two** of the following. | 20 |
| a) | Discuss the meaning and different phases of trade cycles. | |
| b) | Illustrate the Hawtre's theory of trade cycle in detail. | |
| c) | Explain the Hicks' theory of trade cycle. | |
| Q.3 | Answer **any Two** of the following. | 20 |
| a) | Define the managed exchange rate and state the advantages and disadvantages of managed exchange rate system. | 0 |
| b) | Discuss the relationship between balance of payment and exchange rate. | |
| c) | Explain the causes of the currency crisis. | |
| Q.4 | Answer **any Two** of the following. | 20 |
| a) | Explain the meaning and operation of the gold standard. | |
| b) | Describe the collapse of Bretton Woods system. | |
| c) | Elaborate the functions and limitations of Asia Infrastructure Investment Bank (AIIB). | |
| Q.5 | Write notes (**Any Two**). | 20 |
| a) | Tobin's modified Phillips curve | |
| b) | Measures to control the trade cycles | |
| c) | Balance of Payments always in balances | |
| d) | New Development Bank (NDB) | |

**OR**



X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077

Q 5 Choose the correct alternatives of the following.

1 As we move down along the IS curve..... 20

a) Investment and savings both decline.
b) Investment and savings does not change.
c) Investment and savings both increase.
d) Investment declines but savings increases

2. The LM curve shifts up because of contractionary -----
   a) Fiscal Policy
   b) Monetary Policy
   c) Pricing Policy
   d) Wage Policy

3. As the government's expenditure increases the AD curve shifts _____
   a) Up to the left
   b) Down to the left
   c) Down to the right
   d) Up to the right

4. The short run Phillips curve shows the relationship between unemployment and _____
   a) Interest rate
   b) Inflation rate
   c) Investment rate
   d) Saving rate

5. The IS curve shows all combinations of income and ----------
   a) Interest rate for which the goods market is in equilibrium.
   b) Interest rate for which the money market is in equilibrium.
   c) price level for which the goods market is in equilibrium.
   d) Price level for which the money market is in equilibrium.

6. In the _____ phase there is considerable fall in production, employment, income and Investment.
   a) Recession
   b) Depression
   c) Recovery
   d) Prosperity

7. Hawtrey's theory of trade cycle is based on classical theory of _____
   a) Interest
   b) Rent
   c) Money
   d) Wages



X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077

(26)

8. The low point in the business cycle is referred to as the---
   a) Expansion point
   b) Boom point
   c) Trough point
   d) Peak point

9. According to Kaldor's theory of the trade cycle during the expansionary period _____
   a) I > S
   b) I < S
   c) I = Y
   d) I = S

10. According to Smauelson's theory of trade cycle consumption depends on income of _____
   a) Present period
   b) Future period
   c) Previous Period
   d) Other country

11. The foreign currency received in exchange for a specific number of domestic currencies is ------
   a) Bank rate
   b) Interest rate
   c) Exchange rate
   d) Futures rate

12. Under fixed exchange rate system, the exchange rate is maintained through --- ------
   a) Official intervention
   b) Market forces
   c) Inflation
   d) Investment

13. In which of the following exchange rate systems, exchange rates are determined by the market forces?
   a) Fixed exchange rate system
   b) Managed floating exchange rate system
   c) Floating exchange rate system
   d) Highly managed floating exchange rate system

14. Which of the following is not a component of the Balance of Payments?
   a) Trade account
   b) Current account
   c) Capital account
   d) Investment account

15. A surplus in the balance of trade implies that -----



X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077

a) Export > Import
b) Export = Import
c) Export< Import
d) Saving > Investment

16. Which of the following exchange rate systems was the Bretton Woods system?
a) Flexible exchange rate
b) Fixed exchange rate
c) Managed exchange rate
d) Floating managed exchange rate

17. Which of the common currencies has been introduced by the European Union?
a) European dollar
b) US Dollar
c) Euro
d) Pound

18. In the year -----, the global financial crisis (subprime crisis) started in America.
a) 2000-01
b) 2007-08
c) 2010-11
d) 2015-16

19. The Euro crisis was mainly --------- in nature.
a) Economic and social
b) Economic and cultural
c) Economic and political
d) Political and social.

20. Asian Infrastructure Investment Bank was established on -------
a) 25th December 2015
b) 25th December 2010
c) 25th December 2012
d) 25th December 2008



X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077X51YD4C077

TYBA - Sem - VI

Histoey

Apeil - 2024

Pages :- 9

Paper / Subject Code: 86681 / History: Research Methodology and Sources of History.

TYBA His. Sem - VI

Time : 2 ½ Hours

Total Marks : 80

1 a) Which are the various steps in historical research? **(20)**

**OR**

b)Write the methods of critical analysis in historical research

Q.2a) Discuss local historiography as a new school of thought in history. **(20)**

**OR**

b) Briefly explain the utility of digital sources in historical research.

Q.3 a) Describe the Subaltern approach of historiography. **(20)**

**OR**

b) Take a detailed look at the post modernist approach to history.

Q. 4 a) Evaluate the nationalist ideology in Indian historiography. **(20)**

**OR**

b) Trace in detail Indian Marxist thought in Indian historiography

---



X51Y41B42EX51Y41B42EX51Y41B42EX51Y41B42E

( मराठी रुपांतर )

वेळ : 2 १/2 तास एकूण गुण : ८०

सूचना : १)सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

२)सर्व पश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ अ) ऐतिहासिक संशोधनातील विविध पायऱ्या कोणत्या ? (२०)

किंवा

ब)ऐतिहासिक संशोधनातील टीकात्मक परीक्षणाच्या पद्धती लिहा .

प्र.२अ) इतिहासाचा नवीन विचारप्रवाह म्हणून स्थानिक इतिहासलेखनाची चर्चा करा. (२०)

किंवा

ब)ऐतिहासिक संशोधनात डिजिटल स्त्रोतांची उपयुक्तता थोडक्यात स्पष्ट करा .

प्र.३ अ) इतिहास लेखनाच्या वंचितवादी दृष्टिकोनाचे वर्णन करा . (२०)

किंवा

ब) इतिहासविषयक उत्तर आधुनिकवादी दृष्टीकोणाचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्र. ४ अ) भारतीय इतिहासलेखन शास्त्रातील राष्ट्रवादी विचारधारेचे मूल्यमापन करा. (२०)

किंवा

ब)भारतीय इतिहास लेखनशास्त्रात मार्क्सवादी विचारप्रणालीचा विस्तारपूर्वक मागोवा घ्या

---



X51Y41B42EX51Y41B42EX51Y41B42EX51Y41B42E

Paper Subject Code: 86544 History: History of Contemporary India (1947-CE2000 CE)

TQ882 - SEM-VI

Time: 3:00 Hours. Marks: 100

N.B. 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

Q. 1. A) Explain the features of Indian Constitution. 20

Or

B) Describe the role of Sardar Vallabhbhai Patel in the Integration and Reorganization of the Indian state.

Q.2. A) What is an Emergency? Explain the factors that led to the Emergency. 20

Or

B) Discuss the reasons for failure of Janata government.

Q.3. A) Examine the political developments in India from 1984 AD to 2000 AD. 20

Or

B) Explain India's relations with its neighbouring countries.

Q.4 A) Give detailed information about separatist movements in India. 20

Or

B) Give an account of the progress in Science and Technology in India.

Q. 5. Write any two short notes of the following. 20

A) Reorganisation of Indian States on linguistic basis
B) Nationalization of Banks
C) Rajiv Gandhi
D) Globalization



X51YA08891X51YA08891X51YA08891X51YA08891

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र. १ अ) भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब) भारतीय संस्थानांच्या विलीनीकरणात सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्र. २. अ) आणीबाणी म्हणजे काय? ते सांगून आणीबाणीस कारणीभूत ठरलेल्या घटकांची माहिती द्या. २०

किंवा

ब) जनता सरकारच्या अपयशाच्या कारणांची चर्चा करा.

प्र. ३. अ) भारतातील इ.स.१९८४ ते इ.स. २००० पर्यंतच्या राजकीय घडामोडींचे परीक्षण करा. २०

किंवा

ब) भारताचे शेजारील देशांशी असलेले संबंध स्पष्ट करा.

प्र. ४. अ) भारतातील फुटीरतावादी चळवळी विषयी सविस्तर माहिती द्या. २०

किंवा

ब) भारतातील विज्ञान आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रातील प्रगतीची माहिती द्या.

प्र. ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोवर थोडक्यात टिपा लिहा. २०

अ) भाषावार प्रांत रचना.

ब) बँकांचे राष्ट्रीयीकरण

क) राजीव गांधी

ड) जागतिकीकरण

**********



X51YA08891X51YA08891X51YA08891X51YA08891

(5)

**Time: 3 Hrs.** **Marks: 100**

1) Allquestions are compulsory.

2)All questions carry equal marks.

Q.1.Examine the domestic policy of the People's Republic of China under the leadership of Mao Tse Tung. 20

Or

Review the foreign of China with U.S.S.R.

Q.2. Give an account of Economic Miracle in Japan. 20

Or

Expound the achievement SCAP Administration in the Japan.

Q. 3. Describe the Cold War in South East Asia with the special reference to Vietnam - U.S.A. war. 20

Or

Discuss the Guided Democracy in the Indonesia.

Q. 4. Highlight on the conflicts between Arab and Israel from 1948 to 1973. 20

Or

Enumerate briefly the Iranian Revolution of 1979.

5. Write any two short notes of the following. 20

A) Economic contribution of Deng Xiaoping in progress China.

B) Foreign Policy of Japan with USA

C) ASEAN

D) Oil Politics in Middle-East.

---



X51Y03598DX51Y03598DX51Y03598DX51Y03598D

मराठी रुपांतर

[वेळ: 3 तास] [गुण: 100]

सुचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ माओत्से से तुंग यांच्या नेतृत्वाखाली पीपल्स रिपब्लिक ऑफ चायनाच्या अंतर्गत धोरणाचे परीक्षण करा. 20

किंवा

चीनचे सोवियत रशियाशी असलेल्या परराष्ट्र धोरणाचा आढावा घ्या.

प्र.२ जपान मधील आर्थिक चमत्काराची माहिती द्या. 20

किंवा

जपान मधील स्कॅप प्रशासनाची उपलब्धी विशद करा.

प्र.३ व्हिएतनाम अमेरिकेच्या युद्धाच्या विशेष संदर्भाने दक्षिण पूर्व आशियातील शीत युद्धाचे वर्णन करा. 20

किंवा

इंडोनेशियातील मार्गदर्शक लोकशाहीची चर्चा करा.

प्र.४.इसवी सन १९४८ ते इसवी सन १९७६ पर्यंत अरब आणि इस्त्राईल मधील संघर्षावर प्रकाश टाका. 20

किंवा

इसवीसन इसवी सन 1979 च्या इराणी क्रांतीची कारणे थोडक्यात नमूद करा.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन थोडक्यात टिपा लिहा 20

अ)चीनच्या प्रगतीत डेंग जिओपिंगचे आर्थिक योगदान.

ब) अमेरिके संदर्भातील जपानचे परराष्ट्र धोरण

क)आसियान

ड)मध्यपूर्वेतील तेलाचे राजकारण



X51Y03598DX51Y03598DX51Y03598DX51Y03598D

TYBA - sem - VI

Time: 3 Hours Marks: 100

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. All question carry equal marks.

**Q.1.** A) Explain the role of Peshwa Bajirao I in the history of the Maratha. **20**

**OR**

B) Describe the importance of Maratha confederacy.

**Q.2.** A) Review the cause and Consequences of the Third Battle of panipat (1761). **20**

**OR**

B) Give an account of the significance of the Third Battle of panipat.

**Q.3.** A) Narrate the contribution of Nana Phadnis and Mahadji Shinde of Maratha power. **20**

**OR**

B) Enumerate the cauuses of the downfall of the Maratha power.

**Q.4.** A) Discuss the Military administration of the Peshwas. **20**

**OR**

B) Trace the Art and architecture during the peshwa.

**Q.5.** Write short notes on any two of the following. **20**

a) Balaji Vishwanath

b) Peshwa Balaji Bajirao (Nanasaheb)

c) Peshawa Madhavrao I

d) caste system during the peshwas

---



X51Y175C7AX51Y175C7AX51Y175C7AX51Y175C7A

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास गुण: १००

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१. अ मराठ्यांच्या इतिहासातील पहिले बाजीराव पेशवे यांची कामगिरी स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

ब मराठा संघराज्याचे महत्व विशद करा.

प्र.२. अ पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईची कारणे व परिणाम यांचा आढावा घ्या. २०

**किंवा**

ब. पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.३. अ नाना फडणीस व महादजी शिंदे यांचे मराठी सत्तेतील योगदान स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

ब. मराठी सत्तेच्या ऱ्हासाची करणे विशद करा.

प्र.४.अ पेशव्यांच्या लष्करी प्रशासनाची चर्चा करा. २०

**किंवा**

ब. पेशवेकालीन कला व स्थापत्यावर प्रकाश टाका.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. २०
अ) बाळाजी विश्वनाथ
ब) पेशवा बाळाजी बाजीराव (नानासाहेब)
क) पेशवा माधवराव पहिला
ड) पेशवेकालीन जाती व्यवस्था



X51Y175C7AX51Y175C7AX51Y175C7AX51Y175C7A

(9)

Time: 2 ½ hours TYBA - Sem VI - History Marks: 80

N.B 1. All questions are **compulsory.**
2. All questions **carry equal marks.**

1. Explain the duties and responsibilities of curator in Museum 20

**OR**

1. Describe the various types of Museums with suitable examples.

2 Explain the methods of collection of objects in a museum. 20

**OR**

2 Elucidate the in-house and out-reach activities of a museum.

3. Define "Archival Science". Discuss the scope and value of records as Source of history. 20

**OR**

3 State the classification of records in Archives.

4. Give an account of the methods of conservation and preservation of Records in archives. 20

**OR**

b) Discuss the utility of digital sources.

---

## मराठी रूपांतर

**वेळ** -2 ½ **तास** गुण ८०

**सूचना** – सर्व प्रश्न **अनिवार्य आहेत.**
सर्व प्रश्नांना **समान गुण आहेत**

१ वस्तुसंग्रहलयातील अभिरक्षकाच्या जबाबदऱ्या आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

१ समर्पक उदाहरणे देऊन विविध प्रकारच्या वस्तु संग्रहलयांचे वर्णन करा.

२ वस्तु संग्रहलयामध्ये वस्तु संग्रह करण्याच्या पद्धती लिहा. २०

**किंवा**

२ वस्तु संग्रहलयाची अंतर्गत आणि बाह्य कार्ये स्पष्ट करा.

३ अभिलेख शास्त्राची व्याख्या करा आणि इतिहासाचे संदर्भ साधन म्हणून अभिलेखांची चर्चा करा. २०

**किंवा**

३ अभिलेखागारातील अभिलेखांचे वर्गीकरण करा.

४ अभिलेखागारातीलअभिलेखांचे जतन आणि संवर्धन करण्याच्या पद्धतींचा आढावा घ्या. २०

**किंवा**

४ डिजिटल साहित्याची उपयोगिता स्पष्ट करा.

---



X51YA47A3EX51YA47A3EX51YA47A3EX51YA47A3E

TYBA - Sem: VI

Hindi

Apeil 2024

Pages: 9

अवधि: 3 घंटे

कुल अंक : 100

सूचना: 1. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2. सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्रश्न 1. शब्द शक्ति की परिभाषा एवं उसके स्वरूप को स्पष्ट करते हुए, अभिधा तथा व्यंजना शब्द शक्तियों को उदाहरण लिखिए। 20

**अथवा**

शब्द शक्ति का अर्थ एवं उसके प्रकारों की चर्चा कीजिए।

प्रश्न 2. रस की परिभाषा देते हुए, अद्भुत व बीभत्स रसों की विवेचना कीजिए। 20

**अथवा**

रस से क्या तात्पर्य है बतलाते हुए, उसके अवयवों पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 3. कहानी के स्वरूप को लिखते हुए, उसके तत्वों को रेखांकित कीजिए। 20

**अथवा**

उपन्यास की परिभाषा, उसके स्वरूप व तत्वों को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 4. अनुप्रास व श्लेष अलंकारों के लक्षण उदाहरण सहित समझाइए। 20

**अथवा**

विभावना और रूपक अलंकारों के लक्षण और उदाहरण लिखिए।

प्रश्न 5. किन्हीं दो विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए। 20

क) लक्षणा
ख) रस का स्वरूप
ग) आत्मकथा के तत्व
घ) संदेह अलंकार का लक्षण तथा उदाहरण

---



X51Y1C801DX51Y1C801DX51Y1C801DX51Y1C801D

TyBA - Sem VI

**समय: ३ घंटे** **अंक : १००**

सूचना : १) अंतिम प्रश्न अनिवार्य है|

२) सभी प्रश्नों के अंक समान है|

प्रश्न.1) निबंध का अर्थ बताते हुए उसे पारिभाषित कीजिए ? **20**

**अथवा**

हिन्दी कविता के स्वरूप को बताते हुए उसके भाव को व्याख्यायित कीजिए ?

प्रश्न .2) निम्नलिखित अवतरणों की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए ? **20**

क) " जब न युग के पास रहे उपाय तीजा

तब अछूती मंजिलो की ओर

मै उठाता कदम हूँ ।"

**अथवा**

"कभी-कभी कोई ऐसा भी होता है

जो घर का रास्ता तो जानता है

पर अपने घर जाना नही चाहता|"

ख) " एक बार की बात कहता हूँ| मित्र बाजार गये तो थे कोई एक मामुली चीज लेने पर लौटे तो एकदम बहुत-से बण्डल पास थे| "

**अथवा**

" हम रसायनों के युग में रह रहे हैं| हमारे पर्यावरण की सारी वस्तुएँ और हम सब, रासायनिक यौगिकों के बने हुए हैं|"



X51YBDDDECX51YBDDDECX51YBDDDECX51YBDDDEC

प्रश्न.3) कवी नागार्जुन किसे प्रणाम करने की बात कहते है, उसे स्पष्ट कीजिए ? 20

**अथवा**

थोड़े-से बच्चे और बाकी बच्चे कविता का संदेश लिखिए ?

प्रश्न.4) पाप के चार हथियार कौन-कौन से हैं उसे लिखिए ? 20

**अथवा**

आँगन का पंछी निबंध के लालित्य को लिखिए ?

प्रश्न.5) किसी दो विषयों पर टिप्पणी लिखिए ? 20

क) यात्री कविता की आत्म सजगता |

ख) बूढ़ी पृथ्वी का दुख कविता का संदेश |

ग) आज के अखबारों में वर्णित विषय |

घ) पाँत के आखिरी आदमी की चिंता क्यों करे |



X51YBDDDECX51YBDDDECX51YBDDDECX51YBDDDEC

TYBA - Sem. - VI

समय :२:३० घंटे

कुल अंक: ८०

सूचना:
१. अंतिम प्रश्न अनिवार्य है।

२. शेष चार प्रश्नों में से किन्ही तीन के उत्तर लिखिए।

३. सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है।

प्रश्न १. सोशल मीडिया के अर्थ और स्वरूप को स्पष्ट करते हुए उसके विकास को विस्तार से समझाइए। २०

अथवा

सोशल मीडिया के युवाओं और महिलाओं पर पड़नेवाले प्रभाव को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न २. फेसबुक, व्हाट्सअप, इन्स्टाग्राम और यूट्यूब का परिचय देते हुए इनके उपयोग लिखिए। २०

अथवा

मुक्त अभिव्यक्ति में सोशल मीडिया की भूमिका को समझाईए।

प्रश्न ३. सोशल मीडिया में रोजगार की संभावनाओं पर प्रकाश डालिए। २०

अथवा

सोशल मीडिया की शिक्षा के क्षेत्र में उपादेयता को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न ४. सोशल मीडिया की वैश्विक व्याप्ति स्पष्ट कीजिए। २०

अथवा

सोशल मीडिया का व्यवहार क्षेत्र और महत्व लिखिए।

प्रश्न ५. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए। २०

क) सोशल मीडिया और सामाजिक प्रभाव

ख) यूट्यूब

ग) सोशल मीडिया और कानून

घ) सोशल मीडिया की चुनौतियां

---



X51Y2625F7X51Y2625F7X51Y2625F7X51Y2625F7

TYBA Hindi - Sem VI

**अवधि – 2:30 घंटे** **पूर्णांक – 80**

सूचना : (1) अंतिम प्रश्न अनिवार्य है।
(2) शेष 4 प्रश्नों में से किन्हीं 3 प्रश्नों के उत्तर लिखिए।
(3) सभी प्रश्नों के लिए अंक समान हैं।

प्र. 1. स्त्री विमर्श की प्रमुख मान्यताओं को स्पष्ट कीजिए। 20

अथवा

स्त्री चेतना का हिन्दी कथा साहित्य पर प्रभाव स्पष्ट कीजिए।

प्र. 2. दलित विमर्श की अवधारणा को स्पष्ट करते हुए हिन्दी कथा साहित्य पर उसके प्रभाव का विश्लेषण कीजिए। 20

अथवा

दलित चेतना के हिन्दी कविता पर पड़े प्रभाव पड़े प्रभावों का मूल्यांकन कीजिए।

प्र. 3. समकालीन हिन्दी साहित्य में आदिवासी जीवन की अभिव्यक्ति किस प्रकार हुई है, स्पष्ट कीजिए। 20

अथवा

पर्यावरण विमर्श का हिन्दी कविता के साथ अंत:संबंध स्पष्ट कीजिए।

प्र. 4. स्वातंत्र्योत्तर जन-चेतना के विकास में 'इंडिया टुडे' का योगदान स्पष्ट कीजिए। 20

अथवा

'हंस' पत्रिका का स्वातंत्र्योत्तर जनचेतना के विकास में योगदान स्पष्ट कीजिए।

प्र. 5. किन्हीं दो विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए। 20

क) दलित विमर्श का महत्व

ख) किन्नर विमर्श की प्रासंगिकता

ग) समालोचन (ई-पत्रिका)

घ) साप्ताहिक हिन्दुस्थान

**********



X51YF84447X51YF84447X51YF84447X51YF84447

Paper / Subject Code: 86752 : Hindi: History of Modern Hindi Literature (A-2017)

[illegible]

समय: 3.00 घंटे | पूर्ण: 100

सूचना: 1. सभी एक पारिवार है
2. सभी प्रश्नों के लिए समान अंक है

प्रश्न 1. आधुनिक काल की युगीन परिस्थितियों पर प्रकाश डालिए। 20

अथवा

भारतेंदु युग की प्रमुख प्रवृत्तियों का परिचय दीजिए।

प्रश्न 2. प्रयोगवादी कविता की प्रमुख विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए। 20

अथवा

समकालीन कविता की विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3. हिंदी उपन्यास के विकास-क्रम पर प्रकाश डालिए। 20

अथवा

हिंदी आलोचना के विकास-क्रम को विस्तार से समझाइए।

प्रश्न 4. हिंदी जीवनी साहित्य के विकास-क्रम का विवेचन कीजिए। 20

अथवा

हिंदी संस्मरण साहित्य के विकास-क्रम पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 5. क) किन्हीं दो विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए। 10

1. छायावादी काव्य
2. नई कविता
3. कहानी
4. आत्मकथा

ख) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए। 05

1. 'सुकवि' की उपाधि भारतेन्दु युग के किस कवि को प्राप्त हुई थी?
2. 'भारतीय प्रगतिशील लेखक संघ' के लखनऊ में सम्पन्न पहले अधिवेशन के अध्यक्ष कौन थे?
3. 'क्रांति की भावना' किस कविता की एक प्रमुख विशेषता है?
4. 'मछलीघर' किसकी कृति है?
5. संस्मरण और रेखाचित्र की विधा को समृद्ध बनाने में किसका महत्वपूर्ण योगदान है?



X51YE083D4X51YE083D4X51YE083D4X51YE083D4

ग) सही विकल्प चुनकर निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। 05

1. समस्यापूर्ति परक काव्य रचना किस युग की विशेषता है?
i) द्विवेदी युग
ii) छायावाद
iii) भारतेन्दु युग
iv) प्रगतिवाद

2. 'जागरण या सुधार काल' नाम से किस युग को जाना जाता है?
i) भारतेन्द्
ii) द्विवेदी
iii) प्रयोगवाद
iv) प्रगतिवाद

3. निम्नलिखित में से कौन प्रगतिवादी कवि है?
i) महादेवी वर्मा
ii) अज्ञेय
iii) दिनकर
iv) हरिवंशराय बच्चन

4. 'कामायनी' महाकाव्य किसने लिखा है?
i) नागार्जुन
ii) जयशंकर प्रसाद
iii) नरेंद्र शर्मा
iv) त्रिलोचन

5.वृंदावनलाल वर्मा ने किस प्रकार के नाटक लिखे हैं?
i) सामाजिक
ii) पौराणिक
iii) ऐतिहासिक
iv) प्रतीकवादी

**********



X51YE083D4X51YE083D4X51YE083D4X51YE083D4

TYBA - Sem VI

अवधि - 3 घंटे पूर्णांक - 100

सूचना -1. सभी प्रश्न अनिवार्य है।

२. सभी प्रश्नों के अंक समान है।

---

प्रश्न 1. वैदिक एवं लौकिक संस्कृत भाषाओं का सामान्य परिचय दीजिए । 20

अथवा

आधुनिक भारतीय आर्य भाषाओं का सामान्य परिचय दीजिए।

प्रश्न 2. हिंदी की प्रमुख बोलियों का सामान्य परिचय दीजिए। 20

अथवा

हिंदी भाषा की उत्पत्ति को समझाते हुए उसके विकास पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 3. देवनागरी लिपि की विशेषताओं परिचय देकर उसके महत्त्व पर प्रकाश डालिए। 20

अथवा

संधि का अर्थ स्पष्ट करते हुए उसके प्रमुख भेदों की सोदाहरण चर्चा कीजिए ।

प्रश्न 4. वाक्य की परिभाषा बताते हुए 'अर्थ' एवं 'रचना' की दृष्टि से वाक्य के प्रमुख भेदों पर प्रकाश डालिए। 20

अथवा

समास का स्वरुप स्पष्ट करते हुए उसके प्रमुख भेदों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 5. निम्नलिखित में से **किन्ही दो** विषयों पर टिप्पणियां लिखिए। 20

क) पाली ।

ख) अध्याहार ।

ग) उर्दू ।

घ) मराठी ।

**********



X51Y06E77AX51Y06E77AX51Y06E77AX51Y06E77A

TYBA

समय – २ ½ घंटे

पूर्णांक - ७५

सूचना : १. सभी प्रश्न अनिवार्य है।

३. सभी प्रश्नों के लिए अंक समान है।

प्रश्न १. आधुनिक काल के नामकरण और सीमा निर्धारण को विस्तार से समझाइए १५

अथवा

आधुनिक कालीन पृष्ठभूमि को समझाइए।

प्रश्न २. द्विवेदी युग की कविताओं की विशेषताओं को उदहारण सहित लिखिए। १५

अथवा

प्रयोगवादी कविता को सोदाहरण समझाइए।

प्रश्न ३. कहानी विधा के विकासक्रम को समझाइए। १५

अथवा

निबंध विधा के विकासक्रम को समझाते हुए प्रमुख निबंधकारो के विषय में लिखिए।

प्रश्न ४. यात्रा वृतांत,डायरी,और पत्र पर प्रकाश डालिए। १५

अथवा

आलोचना के विकासक्रम का वर्णन करते हुए उसके प्रकारों का उल्लेख कीजिए।

प्रश्न ५. **निम्नलिखित में से किन्ही तीन विषयों पर टिप्पणी लिखिए।** १५

(क) आर्य समाज

(ख) प्रगतिवाद की विशेषताएँ

(ग) जयशंकर प्रसाद एक नाटककार

(घ) आत्मकथा और जीवनी में अंतर

**********

TYBA - Sem VI

Geography

April :- 2024

Pages :- (12)

(1)

TYBA - Sem VI

Time: 3 Hours | Marks: 100

N.B.: 1) All questions are compulsory and carry equal marks.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of map stencil is permitted.
4) Draw sketches and diagrams wherever necessary.

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Q. 1.** | A) | What is biogeography? Explain the nature and scope of biogeography. | **20** |
| | | **OR** | |
| | B) | Discuss the importance of biogeographic studies. | **20** |
| **Q. 2.** | A) | Describe the meaning and components of the biosphere. | **20** |
| | | **OR** | |
| | B) | Define ecosystem. Explain the types of ecosystems. | **20** |
| **Q. 3.** | A) | Explain the classification of plants. | **20** |
| | | **OR** | |
| | B) | Explain the plant formations and biomes of the tropical regions. | **20** |
| **Q. 4.** | A) | Write an essay on the geography of animal communities. | **20** |
| | | **OR** | |
| | B) | Explain the meaning and types of ocean habitats. | **20** |
| **Q. 5.** | A) | Explain the meaning and importance of biodiversity. | **20** |
| | | **OR** | |
| | B) | Describe biosphere reserves in India. | **20** |

---



X51Y233A13X51Y233A13X51Y233A13X51Y233A13

|मराठी रूपांतर|

(वेळ: ३ तास) (एकूण गुण: १००)

सुचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य असून त्यांना समान गुण आहेत.
२) उजवीकडील संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.
४) आवश्यकतेनुसार रेखाटने आणि आकृत्या काढा.

प्रश्न १. अ) जैवभूगोल म्हणजे काय? जैवभूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब) जैवभूगोल-अभ्यासाच्या महत्वाची चर्चा करा. २०

प्रश्न २. अ) जीवावरणाचा अर्थ आणि घटकांचे वर्णन करा. २०

किंवा

ब) परिसंस्थेची व्याख्या द्या. परिसंस्थेचे प्रकार स्पष्ट करा. २०

प्रश्न ३. अ) वनस्पतींचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब) उष्ण कटिबंधीय प्रदेशातील मुख्य वनस्पती-रचना आणि जीवसंहति (बायोम) स्पष्ट करा. २०

प्रश्न ४. अ) प्राणी-समुदायाचा भूगोल या विषयावर निबंध लिहा. २०

किंवा

ब) सागरी अधिवासाचा अर्थ आणि प्रकार स्पष्ट करा. २०

प्रश्न ५. अ) जैवविविधतेचा अर्थ आणि महत्व स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब) भारतातील जीवावरणीय राखीव क्षेत्रांचे (बायोस्फीयर रीजर्व) वर्णन करा. २०

---



X51Y233A13X51Y233A13X51Y233A13X51Y233A13

(3)

TYBA sem-VI

Time: 3 hour | Mark: 100

NB - 1) All questions are compulsory and carry equal marks
2) Use of map stencil is permitted.
3) Draw sketches and diagrams wherever necessary.

Q1) Explain the composition and structure of atmosphere. 20

OR

Briefly explain vertical and horizontal distribution of temperature.

Q2) Describe the air pressure belts on the earth surface with suitable diagram. 20

OR

A) Discuss different types of precipitation. 10

B) Write a detail note on local winds. 10

Q3) Explain origin, structure and distribution of tornadoes. 20

OR

A) Give a detail note on Anticyclones. 10

B) Explain the concept of global warming and its impact. 10

Q4) Explain the factors affecting on the salinity of ocean water. 20

OR

A) Discuss about the origin and development of Oceanography in detail. 10

B) Briefly explain the ocean floor relief and it's characteristics. 10

Q5) Describe different types of ocean currents and explain the effect of ocean currents. 20

OR

A) Give a brief account of Coral reefs and their importance. 10

B) Give the details about marine pollution and its impact on Marine ecosystem. 10

**********



X51Y036C71X51Y036C71X51Y036C71X51Y036C71

वेळ: 3 तास गुण: १००

**सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत आणि त्यांना समान गुण आहेत**
**२) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.**
**3) आवश्यक असेल तिथे आराखडे आणि आकृत्या काढा.**

प्र.१) वातावरणाची रचना आणि संरचना स्पष्ट करा. 20

किंवा

तापमानाचे उभ्या आणि क्षितिज समांतर वितरणाचे थोडक्यात वर्णन करा.

प्र.२) पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील हवेच्या दाबाच्या पट्ट्यांचे योग्य आकृतीसह वर्णन करा. 20

किंवा

अ) वृष्टीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा. 10

ब) स्थानिक वाऱ्यांवर सविस्तर टीप लिहा. 10

प्र.३) चक्रीवादळाची उत्पत्ती, रचना आणि वितरण स्पष्ट करा. 20

किंवा

अ) प्रत्यावर्त वर सविस्तर टीप द्या. 10

ब) जागतिक तापमान वाढ संकल्पना आणि त्याचे परिणाम स्पष्ट करा. 10

प्र.४) महासागराच्या पाण्याच्या क्षारतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. 20

किंवा

अ) समुद्रशास्त्राची उत्पत्ती आणि विकास याविषयी सविस्तर चर्चा करा. 10

ब) समुद्राच्या तळाची भुपृष्ठ रचना आणि त्याची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा. 10

प्र.५) विविध प्रकारच्या सागरी प्रवाहांचे वर्णन करा आणि सागरी प्रवाहांचा प्रभाव स्पष्ट करा. 20

किंवा

अ) प्रवाळ खडक आणि त्यांचे महत्त्व याविषयी थोडक्यात माहिती द्या. 10

ब) सागरी प्रदूषण आणि त्याचा सागरी परिसंस्थेवर होणारा परिणाम याबद्दल माहिती लिहा . 10

**********



X51Y036C71X51Y036C71X51Y036C71X51Y036C71

(5)

Time: 3 Hours Marks: 100

N.B.: 1) All questions are compulsory and carry equal marks.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of map stencil is permitted.
4) Draw sketches and diagrams wherever necessary.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Q. 1. | A) | Explain the nature and scope of biogeography. | 20 |
| | | **OR** | |
| | B) | Discuss the importance of biogeographic studies. | 20 |
| Q. 2. | A) | Write the concept, meaning, and components of the biosphere. | 20 |
| | | **OR** | |
| | B) | Write the meaning and types of ecosystems. | 20 |
| Q. 3. | A) | Explain the concept and stages of 'biotic succession'. | 20 |
| | | **OR** | |
| | B) | Examine the major plant formations and biomes in the tropical regions. | 20 |
| Q. 4. | A) | What is 'ocean habitat'? Explain its types. | 20 |
| | | **OR** | |
| | B) | Write an essay on 'island biogeography'. | 20 |
| Q. 5. | A) | Examine the causes responsible for the biodiversity loss. | 20 |
| | | **OR** | |
| | B) | Discuss the concept, types, and methods of biodiversity conservation. | 20 |



X51YD8AE36X51YD8AE36X51YD8AE36X51YD8AE36

[मराठी रूपांतर]

(वेळ ३ तास) (एकूण गुण १००)

सूचना १) सर्व प्रश्न अनिवार्य असून त्यांना समान गुण आहेत.
२) उजवीकडील संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.
४) आवश्यकतेनुसार रेखाटने आणि आकृत्या काढा.

प्रश्न १. अ) जैवभूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

ब) जैवभूगोलाच्या अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा. २०

प्रश्न २. अ) जीवावरणाची संकल्पना, अर्थ, आणि घटक लिहा. २०

**किंवा**

ब) परिसंस्थेची संकल्पना आणि प्रकार लिहा. २०

प्रश्न ३. अ) 'जैविक अनुक्रम' ही संकल्पना आणि त्याचे टप्पे स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

ब) उष्ण कटिबंधीय प्रदेशांमधील प्रमुख वनस्पति रचना आणि जिवसंहति (बायोम) यांचे परीक्षण करा. २०

प्रश्न ४. अ) 'सागरी अधिवास' म्हणजे काय? सागरी अधिवासाचे प्रकार स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

ब) 'बेटीय जैवभूगोल' या विषयावर निबंध लिहा. २०

प्रश्न ५. अ) जैवविविधतेच्या विनाशाला जबाबदार असणाऱ्या कारणांचे परीक्षण करा. २०

**किंवा**

ब) जैवविविधता संवर्धनाची संकल्पना, प्रकार आणि पद्धती यांची चर्चा करा. २०

---



X51YD8AE36X51YD8AE36X51YD8AE36X51YD8AE36

Paper Subject Code: 86756 Geography: Economic Geography (R-2024)

TYBA - Sem - VI

(Time: 3 Hours) (Marks: 100)

**Please check whether you have got the correct question paper.**

N.B.: 1) All questions are **compulsory**.
2) Figures to the right indicate **full** marks.
3) Draw **sketches** and **diagrams** wherever **necessary**.
4) Use of **map stencil** is allowed.

Q.1 Define economic geography. Explain the approaches to study the economic geography. 20

**OR**

Discuss various branches of economic geography.

Q.2. Define agriculture and describe the influencing factors of agriculture. 20

**Or**

Write the meaning of tertiary activities and explain characteristics and types of tertiary activities.

Q.3. Critically examine the industrial location theory of Weber. 20

**OR**

State the factors affecting location of iron and steel industries and explain the distribution of iron and steel industries in India.

Q.4. What do you mean by transport and communication? Explain importance of transport and communication? 20

**OR**

Give an account of railway and water transport.

Q.5. State the types of trade and enumerate the factors affecting the development of trade. 20

**OR**

Write details about SAARC, ASEAN, OPEC and WTO.

*****



X51Y132A8FX51Y132A8FX51Y132A8FX51Y132A8F

(मराठी रुपांतर)

(वेळ ३ तास) (गुण १००)

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा

सूचना: १) सर्व प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.
२) उजवीकडील अंक **पूर्ण गुण** दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे **आराखडे आणि आकृत्या** काढा.
४) **नकाशा स्टेन्सिल** वापरण्याची परवानगी आहे.

प्रश्न १. आर्थिक भूगोलाची व्याख्या लिहा. आर्थिक भूगोलाच्या अभ्यासाचे दृष्टीकोन स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

आर्थिक भूगोलाच्या विविध शाखांची चर्चा करा.

प्रश्न २. शेतीची व्याख्या सांगून कृषीवर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा. २०

**किंवा**

तृतीय श्रेणीच्या आर्थिक क्रियांचा अर्थ सांगून तृतीय श्रेणीच्या आर्थिक क्रियांचे वैशिष्ट्ये आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न ३. वेबरच्या औद्योगिक स्थान निश्चिती सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

**किंवा**

लोह्पोलाद उद्योगाच्या स्थान निश्चितीवर परिणाम करणारे घटक सांगून भारतातील लोहपोलाद उद्योगांचे वितरण स्पष्ट करा.

प्रश्न ४. वाहतूक आणि दळणवळण म्हणजे काय? वाहतूक आणि दळणवळणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

**किंवा**

रेल्वे आणि जलवाहतूकीची माहिती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न ५. व्यापाराचे प्रकार सांगून व्यापाराच्या विकासावर परिणाम करणारे घटक सोदाहरण स्पष्ट करा.

**किंवा**

सार्क ( SAARC), आसियान ( ASEAN), ओपेक ( OPEC) आणि जागतिक व्यापार संघटना (WTO) याविषयी सविस्तर लिहा.

*****



X51Y132A8FX51Y132A8FX51Y132A8FX51Y132A8F

Paper / Subject Code: 86252 / Geography: Geography of Urban Settlement (R-2024)

T (P.G) Sem VI

**Time: 3 Hours** **Marks: 100**

Note: 1. All questions are compulsory and carry equal marks.
2. Use of Map stencil is allowed.
3. Draw sketches and diagrams wherever necessary.

Q. 1. Define urban settlement geography and explain its nature and scope.

OR

Q. 1. Describe various different approaches to urban settlements.

Q.2. State the factors affecting the location and condition of urban settlements.

OR

Q.2.Explain functional classification of cities.

Q. 3. Explain the controlling factors of urban influence and area.

OR

Q. 3. Explain the factors of origin and development of cities.

Q.4. Explain concentric circle theory.

OR

Q.4. Describe Homer Height Circle Section Theory.

Q.5. State the essential elements of planning by giving the definition of town planning.

OR

Q.5. State the location status and planning features of the planned city new Mumbai.

**********



X51YC23FB0X51YC23FB0X51YC23FB0X51YC23FB0

(10)



## मराठी रूपांतर

वेळ- ३ तास गुण- १००

सूचना: १.सर्व प्रश्न अनिवार्य असून सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

२.नकाशा स्टेन्सिल वापरायला परवानगी आहे.

३.आवश्यक तेथे आराखडे व आकृत्या काढा.

प्र.१. नागरी वस्ती भूगोलाची व्याख्या द्या आणि त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

प्र.१. नागरी वस्त्यांचे विविध दृष्टिकोनाचे वर्णन करा.

प्र.२. नागरी वस्त्यांच्या स्थान व स्थितीवर परिणाम करणारे घटक सांगा.

किंवा

प्र.२. नगरांचे कार्यानुसार वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्र.३. नागरी प्रभा व क्षेत्राचे नियंत्रक घटक स्पष्ट करा.

किंवा

प्र.३. नगरांची उत्पत्ती व विकासाचे घटक स्पष्ट करा.

प्र.४. सकेंद्रिय वर्तुळ सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

प्र.४. होमर हायट चा वर्तुळ विभाग सिद्धांतचे वर्णन करा.

प्र.५. नगर नियोजनाची व्याख्या सांगून नियोजनाचे आवश्यक घटक सांगा.

किंवा

प्र.५. नियोजित शहर नवी मुंबई चे स्थान,स्थिती व नियोजन वैशिष्ट्ये सांगा.

**********



X51YC23FB0X51YC23FB0X51YC23FB0X51YC23FB0

Paper Subject Code [illegible] Geography Environmental Geography

Time: [illegible] Hours Total Marks - [illegible]

N. B. 1. All Questions are compulsory
2. Draw diagram and sketches wherever necessary
3. Use of map stencil is allowed.

1.A Explain the Nature and Scope of Environmental Geography. 20

OR

B Explain Human Environment Correlation. 20

2.A Give details of any one by mentioning the types of ecosystems. 20

OR

B What is an ecosystem? Explain the various functions of an ecosystem. 20

3.A Biodiversity of the Western Ghats region. 20

OR

B What is Biodiversity? explain the types of Biodiversity. 20

4.A Explain the causes and effects of Air Pollution. 20

OR

B State the causes and effects of water pollution and give a remedial plan. 20

5.A Explain the concept of Sustainable Development in detail. 20

OR

B Write a Geographical description of Environmental Problems. 20

---



[illegible]

३ तास गुण : १००

सूचना १. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२. आवश्यक तेथे आकृत्या व आराखडे काढा.
३. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास अनुमती आहे.

प्रश्न.१.अ) पर्यावरणीय भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

ब) मानवी पर्यावरण सहसंबंध स्पष्ट करा. २०

प्रश्न.२.अ) परिसंस्थांच्या प्रकारांचा उल्लेख करून कोणत्याही एकाचा तपशील द्या. २०

**किंवा**

ब) परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेची विविध कार्ये स्पष्ट करा. २०

प्रश्न.३.अ) पश्चिम घाट प्रदेशातील जैवविविधता. २०

**किंवा**

ब) जैवविविधता म्हणजे काय? जैवविविधतेचे प्रकार स्पष्ट करा. २०

प्रश्न.४.अ) वायू प्रदूषणाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

ब) जलप्रदूषणाची कारणे आणि परिणाम सांगा आणि उपाय योजना सांगा. २०

प्रश्न.५.अ) 'शाश्वत विकास' ही संकल्पना सविस्तरपणे समजावून सांगा. २०

**किंवा**

ब) पर्यावरणीय समस्यांचे भौगोलिक वर्णन लिहा. २०



X51YD66477X51YD66477X51YD66477X51YD66477

# TYBA - Sem - VI

## Marathi

Apeil - 2024

Pages :- (7)

TYBA sem VI

वेळ : ३ तास गुण : १००

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १. अ) मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा विकास घडवून आणणाऱ्या 'पोवाडा' आणि 'लावणी' या काव्यप्रकारांचे स्वरूपविशेष सविस्तर लिहा. (२०)

किंवा

आ) अनंतफंदी आणि रामजोशी या शाहिरांच्या साहित्याचा परिचय करून द्या.

प्र. २ अ) नाथ व दत्त संप्रदायाच्या ग्रंथनिर्मितीचे स्वरूप विशद करा. (२०)

किंवा

आ) 'समर्थ व लिंगायत पंथीयांनी पंथप्रसार करण्याच्या उद्देशाने साहित्यनिर्मिती केली,' या विधानाची चर्चा करा.

प्र.३. अ) ख्रिस्ती धर्मीय मराठी साहित्याच्या प्रेरणा सांगून त्याचे स्वरूपविशेष स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

आ) 'मराठी साहित्य आणि भाषा समृध्द करण्यामागे इस्लामी संतकवींचे मोलाचे योगदान आहे,' या विधानाचा परामर्श घ्या.

प्र. ४ अ) बखर गद्याच्या प्रेरणा सांगून शिवपूर्वकालीन बखरींचा परिचय करून द्या. (२०)

किंवा

आ) 'मराठी बखरलेखनाचा पेशवाईत विकास झाला,' हे विधान पेशवेकालीन बखरींच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्र. ५) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) (२०)

अ) होनाजी बाळा
ब) दासोपंतांची पासोडी
क) हुसेन अंबरखान
ड) भाऊसाहेबांची बखर

**********



A13637AEBC0B7D82998CB9E49A842AB5

TYBA - Sem VI

(वेळ - ३ तास) (एकूण गुण १००)

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(२) प्रश्नांसमोरील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) मराठीतील शब्दांच्या वर्गीकरणासंदर्भात विकारी व अविकारी शब्दजाती या संकल्पना विशद करून 'नाम' आणि 'क्रियापद' या विकारी शब्दजातींचा सोदाहरण परामर्श घ्या. (२०)

**किंवा**

ब) शब्दजातींचे स्वरूप स्पष्ट करून उभयान्वयी आणि केवलप्रयोगी अव्यये या शब्दजातींविषयी विवेचन करा.

प्र.२ अ) 'विभक्ती' म्हणजे काय ते सांगून विभक्ती या प्रकरणासंदर्भातील वादग्रस्ततेचा आढावा घ्या. (२०)

**किंवा**

ब) मराठी व्याकरणातील 'आख्यात' ही संकल्पना स्पष्ट करून मराठीतील आख्यातविचाराचा परामर्श घ्या.

प्र. ३ अ) शब्दसिद्धी म्हणजे काय ते सांगून 'उपसर्गघटित' व 'सामासिक' शब्दांविषयी माहिती द्या. (२०)

**किंवा**

ब) मराठीतील साधित शब्दांचे प्रकार सांगून 'प्रत्ययघटित' व 'अभ्यस्त' शब्दांचा परिचय करून द्या.

प्र.४ अ) मराठीतील प्रयोगव्यवस्थेविषयी सोदाहरण व सविस्तर चर्चा करा. (२०)

**किंवा**

ब) कर्तरी व भावे प्रयोगाची विस्तारपूर्वक मांडणी करा.

**प्र ५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)** (२०)

१. सर्वनाम
२. वचनविकार
३. द्वंद्व समास
४. कर्मणी प्रयोग

---



X51YFFB9A4X51YFFB9A4X51YFFB9A4X51YFFB9A4

वेळ - ३ तास  एकूण पृष्ठ - [illegible]

सूचना - सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ (अ) पाश्चात्य साहित्यशास्त्रातील ॲरिस्टॉटलची 'पर्वक अनुकृती' ही संकल्पना स्पष्ट करा. १०

किंवा

(आ) कोलरिज, अर्नोल्ड आणि कोर्टहॉप यांनी सांगितलेल्या काव्यव्याख्याचे विवेचन करा.

प्र.२ (अ) साहित्यभाषेतील प्रतिमा व प्रतीक या संकल्पनांचे स्वरूप विशद करा. १०

किंवा

(आ) साहित्यभाषेच्या संदर्भातील अनेकार्थता व अपरिचितीकरण या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

प्र.३ (अ) कोलरिजचा कल्पनाशक्तीचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा. १०

किंवा

(आ) आत्माविष्कार व सामाजिक बांधिलकी ही साहित्य प्रयोजने थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.४ (अ) कॅथार्सिस सिद्धांतासंबंधी लेसिंगची विशुद्धीकरणवादी भूमिका सविस्तर लिहा. १०

किंवा

(आ) साहित्याच्या आस्वाद व परिणामाविषयीचा आय ए रिचर्ड्सचा रेरणासंतुलन सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.५ पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. १०

(अ) प्लेटोची अनुकृती संकल्पना.

(ब) नियमोल्लंघन संकल्पना - साहित्यभाषेचे वैशिष्ट्य.

(क) जीवनभाष्य - एक साहित्यप्रयोजन

(ड) कॅथार्सिस संबंधी बुचरची विरेचनवादी भूमिका.

*******

50711

X51Y620349X51Y620349X51Y620349X51Y620349

वेळ : ३ तास

गुण.८०

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न १. अ) महाराष्ट्रातील सामाजिक स्थित्यंतरे मराठी साहित्यावर कशाप्रकारचा प्रभाव टाकतात याची चर्चा करा. २०

किंवा

आ) समाजाच्या जडणघडणीत साहित्याचाही महत्त्वाचा वाटा असतो, या विधानाची सोदाहरण चर्चा करा.

प्रश्न २ अ) दलित साहित्याची संकल्पना सांगून या साहित्याची आशयवैशिष्ट्ये विशद करा. २०

किंवा

आ) 'भाई तुम्ही कुठे आहात!' हे नाटक जातीअंताची चळवळ फोल ठरल्याची प्रखर जाणीव व्यक्त करते, या विधानाची साधकबाधक चर्चा करा.

प्रश्न ३ अ) स्त्रीवादी जाणीव म्हणजे काय ते सांगून मराठीतील स्त्रीवादी साहित्याची परंपरा सांगा. २०

किंवा

आ) 'तिचा अवकाश' या कथासंग्रहातील कथा विविध स्तरावरून 'स्त्री-पुरुष नातेसंबंधांचा' कसा वेध घेते याचे स्पष्टीकरण करा.

प्रश्न ४. कोणत्याही **दोन** टीपा लिहा. २०

१)म. ना.वानखेडे यांच्या लेखातून दलित जाणीवेसंदर्भातील विचार

२)कलावंताची जाणीव

३) 'भाई तुम्ही कुठे आहात!' या नाटकातील दिनकरराव

४) 'भाई तुम्ही कुठे आहात!' या नाटकातील भाषा

५) 'पाऊस आला मोठा' मधील अमला

६) दुष्काळ: लग्न चौकटीतली घुसमट

**********



X51Y020D18X51Y020D18X51Y020D18X51Y020D18

T4BA - Sem - VI

वेळ : ३ तास एकूण गुण : १००

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे
२)सर्व प्रश्नाना समान गुण आहेत.

प्रश्न १ अ) 'उत्तर-आधुनिकतावाद' ह्या संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा. (२०)

**किंवा**

ब) उत्तर-आधुनिक मराठी कवितेच्या प्रवाहाची तुमच्या शब्दात मांडणी करा.

प्रश्न २ अ) नवसंवेदना या संपादित कवितासंग्रहातील कवयित्री कविता मुरुमकर आणि कवी मन्या जोशी यांच्या कवितांमधील उत्तर-आधुनिक जाणिवांचा परामर्श घ्या. (२०)

**किंवा**

ब) "उत्तर- आधुनिकतेची विविध रूपे कवी दा. गो. काळे आणि कवी वर्जेश सोलंकी यांच्या कवितांमधून अभिव्यक्त होतात" ह्या विधानाची चर्चा करा.

प्रश्न ३ अ) उत्तर-आधुनिक मराठी नाट्यप्रवाहाचा तुमच्या शब्दात ऐतिहासिक आढावा घ्या. (२०)

**किंवा**

ब) उत्तर-आधुनिक मराठी नाटकाची रचनातंत्रे सोदाहरण लिहा.

प्रश्न ४ अ) आशुतोष पोतदार यांच्या 'सिंधू - सुधाकर, रम आणि इतर' या नाटकाच्या नाट्यसूत्राचा सविस्तर आढावा घ्या. (२०)

**किंवा**

ब) "सिंधू- सुधाकर, रम आणि इतर" या नाटकामध्ये उत्तर-आधुनिकतावादी जीवनजाणिवा साकार झाल्या आहेत" ह्या विधानाची चर्चा करा.

प्रश्न ५) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (२०)

१) उत्तर-आधुनिकतावादाची वैशिष्ट्ये
२) कवी हेमंत दिवटे यांच्या कवितेतील 'उत्तर-आधुनिकतावादी जीवनमूल्ये'
३) उत्तर-आधुनिक मराठी नाटकाचे स्वरूप
४) 'सिंधू- सुधाकर, रम आणि इतर' या नाटकातील सिंधूचे भावविश्व



X51Y1C24CBX51Y1C24CBX51Y1C24CBX51Y1C24CB

[illegible]

(6)

[illegible]

[वेळ : २.३० तास] [गुण : ७५]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२. अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

३. प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ. साहित्य भाषेचे वेगळेपण नमूद करणाऱ्या विविध भाषा अभ्यासकांच्या मतांचा परामर्श घ्या २०

किंवा

ब. शैली विचार ही संकल्पना विस्ताराने समजावून द्या.

प्र.२ अ. साहित्यातील 'रोमॅंटिसिझम' या प्रवृत्तीचे साधार विश्लेषण करा. २०

किंवा

ब. वास्तववादाच्या निर्मितीची पार्श्वभूमी सांगून वास्तववादाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.३ अ. साहित्याच्या मूल्यमापनाबाबत कार्यरत असणाऱ्या लौकिकतावादी व स्वायत्ततावादी या दोन भूमिकांचा परिचय करून द्या. २०

किंवा

ब. साहित्याच्या मूल्यमापनासंबंधी उपस्थित केल्या जाणाऱ्या प्रश्नांची चर्चा करा.

प्र.४ प्रत्येक गटातील **एक टीप लिहा. (एकूण तीन)** १५

अ. १. मानसशास्त्रीय समीक्षेतील साहित्य भाषाविचार

किंवा

२. साहित्य भाषा विशेष : रूपक

ब. १. साहित्याच्या वर्गीकरणाच्या भारतीय परंपरेतील श्रेणी व्यवस्था

किंवा

२. साहित्याचे वर्गीकरण आणि ऑरिस्टॉटलची भूमिका

क. १. लौकिकतावाद आणि स्वायत्ततावाद यातील अनुबंध

किंवा

२. साहित्यमूल्य व समीक्षा दृष्टिकोन

**********

Paper / Subject Code: 86684 / Marathi: Occupational Marathi

TYBA - Marathi sem - VI

वेळ २ तास ३० मिनिटे गुण: ८०

सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

**प्रश्न १ अ) खालीलपैकी दोन विषयावर वृत्तपत्रासाठी वृत्तलेखन करा.** (२०)

१. नागपूर जिल्ह्यात गारांचा पाऊस झाल्याने संत्रा पिकाचे अतोनात नुकसान झाले आहे, त्या संदर्भात वृत्तपत्रासाठी वृत्तलेखन करा.

२. तुमच्या महाविद्यालयात मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्ताने विविध उपक्रम आयोजित केले होते. त्या संदर्भात वृत्तपत्रासाठी वृत्तलेखन करा.

किंवा

ब) १. वृत्तपत्रीय लेखनातील पुस्तक परीक्षणाचे स्वरूप सांगून त्याचे महत्त्व साधार लिहा.

**प्रश्न २ अ) खाली दिलेल्या दोन विषयांवर आकाशवाणीसाठी जाहिराती तयार करा.** (२०)

१. महाराष्ट्र शासनाच्या वतीने संपूर्ण राज्यात 'रक्तदान शिबिर' हा उपक्रम राबविण्यात येत आहे. त्या संदर्भात आकाशवाणी या माध्यमासाठी जाहिरात तयार करा.

२. 'एड्स' या भयानक रोगाचा प्रसार होऊ नये म्हणून सर्वसामान्य माणसांमध्ये जनजागृती करणारी आकाशवाणी या माध्यमासाठी जाहिरात तयार करा.

किंवा

ब) १. आकाशवाणीवर सादर होणाऱ्या श्रुतिकालेखनाचे स्वरूप सांगून श्रुतिका लेखनाचे तंत्र सांगा.

**प्रश्न ३ अ) खालीलपैकी दोन्ही विषयावर मुलाखतीसाठी प्रत्येकी १० प्रश्नांची प्रश्नावली तयार करा.** (२०)

१. तुमच्या आवडत्या राजकीय नेत्याची दूरचित्रवाणीवर मुलाखत घेण्यासाठी प्रश्नावली तयार करा.

२. तुमच्या मित्राची मुंबई विद्यापीठाचे कुलगुरु या पदावर निवड झाली आहे. त्यांची दूरचित्रवाणीवर मुलाखत घेण्यासाठी प्रश्नावली तयार करा.

किंवा

२. दूरचित्रवाणी वरील मालिकेसाठी संवादलेखन कसे करावे ते सविस्तर सांगा.

**प्रश्न ४. टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)** (२०)

१. नाट्य समीक्षा
२. नभोनाट्य
३. ब्लॉग लेखनाच्या पायऱ्या
४. विकिपीडिया लेखन

**********



X51Y3FF232X51Y3FF232X51Y3FF232X51Y3FF232

TYBA - Sem :- VI

Psychology

Apeil 2024

Pages :- 11

(1)

'14BA SEM VI'

Time: 3 Hours | Marks: 100

Note: **Attempt all questions.**
**All questions carry equal marks.**

| | | | |
|---|---|---|---|
| Q.1. | a. | Write a detailed note on the prevalence, clinical picture and subtypes of Schizophrenia. | 20 |
| | | OR | |
| | b. | Explain the Pharamacological & Psychosocial treatment approaches to Schizophrenia. | 20 |
| Q.2. | a. | Explain Major Depressive Disorder, Persistent Depressive Disorder and Other forms of Depression. | 20 |
| | | OR | |
| | b. | Discuss in detail the various factors associated with Suicide. | 20 |
| Q.3. | a. | Give a brief account of Avoidant Personality Disorder, Dependent Personality Disorder and Obsessive and Compulsive Personality Disorder. | 20 |
| | | OR | |
| | b. | Discuss in detail Cluster A Personality Disorders. | 20 |
| Q.4. | a. | Discuss in detail Incest and Rape as primary types of Sexual Abuse. | 20 |
| | | OR | |
| | b. | Explain any five types of Paraphilias. | 20 |
| Q.5. | | **Write short notes on the following. (any two)** | 20 |
| | a. | Prenatal Exposure as causal factor in Schizophrenia | |
| | b. | Cyclothymic and Bipolar Disorders (I and II) | |
| | c. | Histrionic and Narcissistic Personality Disorders | |
| | d. | Gender Dysphoria | |

**********



X51YA7AF84X51YA7AF84X51YA7AF84X51YA7AF84

वेळ: ३ तास गुण: १००

टीप: सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१. अ. छिन्नमनस्कातेचा प्रादुर्भाव, चिकित्सालयिन चित्र आणि उपप्रकार यावर तपशीलवार टिप लिहा. २०

किंवा

ब. छिन्नमनस्कातेवर औषधोपचार आणि मनोसामाजिक उपचार पद्धती स्पष्ट करा. २०

प्र.२. अ. तीव्र अवसाद विकृती, सतत अवसाद विकृती आणि अवसादाचे इतर प्रकार स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब. आत्महत्येशी संबंधित विविध घटकांची सविस्तर चर्चा करा. २०

प्र.३. अ. अपगामी व्यक्तिमत्त्व विकृती, अवलंबित्व व्यक्तिमत्त्व विकृती आणि कल्पना क्रिया अनिवार्यता व्यक्तिमत्त्व विकृती ची थोडक्यात माहिती द्या. २०

किंवा

ब. वृंद अ व्यक्तिमत्व विकारांवर तपशीलवार चर्चा करा. २०

प्र.४. अ. लैंगिक शोषणाचे प्राथमिक प्रकार म्हणून नातेसंबंधातील लैंगिक विकृती (निषिद्ध समागम) आणि बलात्काराची तपशीलवार चर्चा करा. २०

किंवा

ब. लैंगिकतेच्या विकृत आकर्षणाचे कोणतेही पाच प्रकार विस्तृत करा. २०

प्र.५. संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) २०

अ. छिन्नमनस्कातेचा कारक घटक म्हणून प्रसुतिपूर्व संसर्ग

ब. चक्री दुर्मनस्कता आणि द्विध्रुविय विकृती I आणि II

क. आकर्षणलोलुप आणि आत्मरती व्यक्तिमत्व विकार

ड. लिंग चिंतावसद (डिसफोरिया)

**********



X51YA7AF84X51YA7AF84X51YA7AF84X51YA7AF84

Paper / Subject Code: 86732 / Psychology: Cognitive Psychology-Part-II (R-2021)

TYBA Sem VI

Time - 3 Hours Marks - 100

Note: 1. Attempt all questions
2. All questions carry equal marks

**Q.1 Attempt any one from below** **(20 marks)**

a. Explain the Functional Approaches to Forgetting

**OR**

b. Explain the overlaps between Imagery & Visuo-Spatial Processing using Brooks Task and similar studies.

**Q.2 Attempt any one from below** **(20 marks)**

a. Explain the Information Processing Theory of Creative Processes with the help of Simon model & Geneplore Model

**OR**

b. Give a detailed account of Knowledge Rich/Expert Problem Solving.

**Q.3 Attempt any one from below** **(20 marks)**

a. Explain in detail the Two-System Approaches to Decision Making.

**OR**

b. Explain in detail the Expected Value Theory.

**Q.4 Attempt any one from below** **(20 marks)**

a. Explain Propositional Reasoning in detail.

**OR**

b. Describe what is Inductive Reasoning and Explain The Four-Card Selection Task

**Q.5 Attempt any two** **(20 marks)**

a. Explain Context Dependant Retrieval

b. Write a short note on Progress Monitoring

c.Write a short note on Memory Base

d. Explain Matching bias & Memory- Cueing Accounts with respect to Four Card Selection Task

---



X51Y107203X51Y107203X51Y107203X51Y107203

(मराठी रुपांतर)

वेळ:- तीन तास गुण:- १००

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडवा.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

**प्रश्न १. कोणताही एक प्रश्न सोडवा.** (२०)

अ) विस्मरणाशी संबंधित कार्यात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

**किंवा**

ब) ब्रुक्स कार्य आणि या कार्याशी संबंधित अन्य अभ्यासाच्या मदतीने मानसिक प्रतिमा आणि दृश्य-अवकाशीय संस्करण यांच्यातील साम्य स्पष्ट करा.

**प्रश्न २. कोणताही एक प्रश्न सोडवा.** (२०)

अ) सायमन प्रारूप आणि जेनप्लोर प्रारूप यांच्या मदतीने सृजनशील/नाविन्यपूर्ण विचार प्रक्रियेशी संबंधित माहिती संस्करण सिद्धांताचे स्पष्ट करा.

**किंवा**

ब) ज्ञानसंपन्न (तज्ञ) समस्या निराकरण या संकल्पनांचा सविस्तर आढावा घ्या.

**प्रश्न ३. कोणताही एक प्रश्न सोडवा.** (२०)

अ) निर्णय प्रक्रियेशी संबंधित द्वि प्रणाली दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

**किंवा**

ब) अपेक्षित मूल्य सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

**प्रश्न ४. कोणताही एक प्रश्न सोडवा.** (२०)

अ) विधानात्मक युक्तिवाद/तर्क सविस्तर स्पष्ट करा.

**किंवा**

ब) प्रगमनात्मक/विगमनात्मक युक्तिवादाचे वर्णन करा आणि फोर कार्ड सिलेक्शन कार्याचे स्पष्टीकरण द्या.

**प्रश्न ५. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.** (२०)

अ) संदर्भ अवलंबली प्रत्यावहन/पुनःप्रापण स्पष्ट करा.

ब) प्रगती निरीक्षण थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) स्मृती आधार थोडक्यात स्पष्ट करा.

ड) फोर कार्ड सिलेक्शन कार्याच्या माध्यमातून जुळवणी पूर्वग्रह/पक्षःपात आणि स्मृती - संकेतन या संकल्पना स्पष्ट करा.

**********



X51Y107203X51Y107203X51Y107203X51Y107203

TYBA - Psychology Sem - VI

**Duration: 2:30 Hours** **Marks: 80**

1. Attempt all questions
2. Attempt either A or B
3. All questions carry equal marks

Q1. Attempt any one: (20 marks)

A. What are the key ingredients of successful therapy?

**OR**

B. What are the basic guidelines for visibly tuning in to clients? Explain non-verbal behaviors as a channel of communication

Q2. Attempt any one: (20 marks)

A. Explain the three dimensions of responding skills

**OR**

B. How can empathy be used to achieve a wide variety of therapeutic goals?

Q3. Attempt any one: (20 marks)

A. Explain the guidelines for using probes

**OR**

B. What are the various self-defeating mind-sets and the predictable dishonesties of everyday life that can be challenged by a counsellor?

Q4 Attempt any one: (20 marks)

A. How can counsellors help clients choose the best fit strategies in achieving goals?

**OR**

B. What flexible guidelines can help clients set goals?



X51Y43BFDDX51Y43BFDDX51Y43BFDDX51Y43BFDD

वेळ: २:३० तास गुण: ८०

प्रश्न १ कोणतेही एक लिहा. २०

अ) यशस्वी उपचार पद्धतीचे मुख्य घटक कोणते आहेत

**किंवा**

ब) साह्यार्थीमध्ये दृश्यमानपणे ट्यूनिंग करण्यासाठी मूलभूत मार्गदर्शक तत्त्वे कोणती आहेत अभाषिक वर्तन संवादाचे माध्यम कसे आहे ते स्पष्ट करा.

प्रश्न २ कोणतेही एक लिहा. २०

अ) प्रतिसाद कौशल्याचे तीन आयाम स्पष्ट करा.

**किंवा**

ब) विविध प्रकारचे उपचारात्मक उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी तदानुभूती कशी वापरली जाऊ शकते?

प्रश्न ३ कोणतेही एक लिहा. २०

अ) प्रोब वापरण्याची मार्गदर्शक तत्त्वे स्पष्ट करा.

**किंवा**

ब) विविध स्व-पराजय मानसिकता आणि अंदाजे अप्रामाणिकता काय आहेत दैनंदिन जीवन ज्याला समुपदेशकाद्वारे आव्हान दिले जाऊ शकते?

प्रश्न ४ कोणतेही एक लिहा. २०

अ) समुपदेशक साह्यार्थीना त्यांची उद्दिष्टे पूर्ण करण्यासाठी धोरणे विकसित करण्यास कशी मदत करू शकतात.

**किंवा**

ब) कोणती लवचिक मार्गदर्शक तत्त्वे साह्यार्थीला ध्येय निश्चित करण्यात मदत करू शकतात?

**********



X51Y43BFDDX51Y43BFDDX51Y43BFDDX51Y43BFDD

TYBA - Sem VI - physchology

Duration: 2 ½ hrs Marks: 80

N.B. i) Attempt all the questions
ii) All questions carry equal marks

| | | | |
|---|---|---|---|
| Q1 | A | What is Motivation? Explain the Need Theory of Motivation. | 20 |
| | | OR | |
| | B | What is Motivation? Discuss Expectancy Theory and Self Efficacy Theory of Motivation. | 20 |
| Q2 | A | What is Job Satisfaction? Discuss the tools to assess Job Satisfaction. | 20 |
| | | OR | |
| | B | Discuss Counterproductive Work Behaviour with specific reference to Withdrawal Behaviour. | 20 |
| Q3 | A | Differentiate between Work Groups and Work Teams. Describe the important Group and Team Concepts. | 20 |
| | | OR | |
| | B | Describe sources of Influence and Power. | 20 |
| Q4 | A | What is Organisational Development? Discuss Employee Acceptance of Change, Management by Objectives and Survey Feedback. | 20 |
| | | OR | |
| | B | Discuss Bureaucracy Theory and Theory X/Theory Y | 20 |

**********



BC327106A61A3B85E1439DEDE3BAD53B

वेळ: २ ½ तास

गुण: ८०

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

२) सर्व प्रश्न समान गुणांचे आहेत.

प्र. १ अ प्रेरणा म्हणजे काय? प्रेरणेचा आवश्यकता सिद्धांत स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब प्रेरणा म्हणजे काय? अपेक्षा सिद्धांत आणि प्रेरणाच्या स्व-कार्यक्षमता सिद्धांतावर चर्चा करा. २०

प्र. २ अ नोकरीचे समाधान म्हणजे काय? नोकरीच्या समाधानाचे मूल्यांकन करण्यासाठी साधनांची चर्चा करा. २०

किंवा

ब माघर घेणे वर्तनाच्या विशिष्ट संदर्भासह प्रतिउत्पादक कार्य वर्तनावर चर्चा करा. २०

प्र. ३ अ कार्य गट आणि कार्य संघ यांच्यात फरक करा. महत्त्वाच्या गट आणि संघ संकल्पनांचे वर्णन करा. २०

किंवा

ब प्रभाव आणि शक्तीच्या स्रोतांचे वर्णन करा. २०

प्र. ४ अ संघटनात्मक विकास म्हणजे काय? बदलाची कर्मचारी स्वीकृती, उद्दिष्टांनुसार व्यवस्थापन आणि सर्वेक्षण अभिप्राय यावर चर्चा करा. २०

किंवा

ब नोकरशाही सिद्धांत आणि सिद्धांत X/सिद्धांत Y वर चर्चा करा. २०

**********

TYBA - VI

Time – 3 Hours | Total Marks -100

N.B. (1) All questions are compulsory.
(2) All questions carry equal marks.
(3) Each step of calculation should be clearly shown for statistical problems.
(4) Use of simple calculator is permitted.

Q.1.A. Explain Test Revision as a Stage in New Test Development and in the life cycle of Existing Test. 20

OR

Q.1.B. i. Meaning and types of correlation. 05

ii. Calculate Spearman Rank Order correlation of the following set of scores: 15

| | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| X | 28 | 26 | 30 | 41 | 29 | 26 | 40 | 23 | 32 |
| Y | 14 | 12 | 14 | 16 | 15 | 14 | 13 | 11 | 19 |

Q.2.A. Explain intelligence and write a detailed note on the Wechsler's Tests. 20

OR

Q.2.B. Explain Standard scores and discuss various types of standard scores. 20

Q.3.A. Define Personality. Explain Thematic Apperception Test in detail. 20

OR

Q.3.B. Explain in brief what is being assessed in personality assessment and how are personality assessment structured. 20

Q.4.A. Explain the characteristics, merits and demerits of various measures of Variability. 20

OR

Q.4.B. i. Calculate Quartile Deviation for the following distribution of Scores. 20

| CI | 70-74 | 65-69 | 60-64 | 55-59 | 50-54 | 45-49 | 40-44 | 35-39 | 30-34 | 25-29 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| F | 5 | 6 | 4 | 9 | 10 | 11 | 8 | 6 | 3 | 2 |
| | | | | | | | | | N= | 64 |

**Q.5. Explain any two of the following.** 20

A. Write a note on scaling

B. Write a note on SB5 –Stanford Binet Intelligence Scale- Fifth Edition.

C. Rorcschach Ink Blot Test

D. Calculate PR of 74 and P40

| CI | 80-89 | 70-79 | 60-69 | 50-59 | 40-49 | 30-39 | 20-29 | 10-19 | 0-9 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| F | 7 | 9 | 4 | 6 | 8 | 12 | 11 | 10 | 7 |
| | | | | | | | | N= | 74 |

**********



X51YE27DF4X51YE27DF4X51YE27DF4X51YE27DF4

## मराठी भाषांतर

**कालावधी: ३ तास.** **गुण: १००**

**सूचना:**

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय आहेत.

३.प्रत्येक प्रश्नाला समान गुण आहेत.

४. सांख्यिकी प्रक्रियेतील सर्व पायऱ्या/टप्पे स्पष्टपणे लिहा.

५. साधे गणक यंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.१.अ) नवीन कसोटी विकासातील चाचणीचा सराव हि पायरी आणि ह्याचं कसोटीतील जीवन चक्र स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

प्र.१.ब) १. सहसंबंधाचा अर्थ आणि प्रकार सांगा. ५

२. खालील संचातील सहसंबंध हा स्पीअरमन यांच्या श्रेणी अंतर पद्धतीने काढा. १५

| | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| X | २८ | २६ | ३० | ४१ | २९ | २६ | ४० | २३ | ३२ |
| Y | १४ | १२ | १४ | १६ | १५ | १४ | १३ | ११ | १९ |

प्र.२.अ) बुद्धीमत्तेचे वर्णन द्या आणि वेश्चलर ची चाचणी यावर टिप्पणी लिहा. २०

**किंवा**

प्र.२.ब) प्रमाणित प्राप्तांकाचे स्पष्टिकरण द्या आणि प्रमाणित प्राप्तांकाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा. २०

प्र.३.अ) व्यक्तिमत्वाची व्याख्या द्या. अर्थपुर्ण चाचणी (TAT) विशद करा. २०

**किंवा**

प्र.३.ब) व्यक्तीमत्त्व मूल्यमापनात काय मापन होते आणि व्यक्तीमत्व मूल्यमापनाची रचना कशी केली जाते याचे संक्षिप्त वर्णन करा. २०

प्र.४.अ ) विचलनशिलतेचे गुणवैशिष्ट्ये, फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. २०

**किंवा**

प्र.४.ब) खालील वितरणाचा चतूर्थक विचलन काढा. २०

| CI | ७०-७४ | ६५-६९ | ६०-६४ | ५५-५९ | ५०-५४ | ४५-४९ | ४०-४४ | ३५-३९ | ३०-३४ | २५-२९ |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| F | ५ | ६ | ४ | ९ | ० | ११ | ८ | ६ | ३ | २ |
| | | | | | | | | | N= | ६४ |



X51YE27DF4X51YE27DF4X51YE27DF4X51YE27DF4

प्र.५ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ) मापन श्रेणी/ स्केलिंग यावर टीप लिहा.

ब) SB -५ यावर टिप्पणी लिहा.

क) रॉर्शा च्या शाई च्या डागाची चाचणी.

ड) खालील वितरणाचा ७४ चा शततमक क्रम (PR of ७४)आणि शततमक ४० (P४०) काढा.

| CI | ८०-८९ | ७०-७९ | ६०-६९ | ५०-५९ | ४०-४९ | ३०-३९ | २०-२९ | १०-१९ | ००-०९ |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| F | ७ | ९ | ४ | ६ | ८ | १२ | ११ | १० | ७ |
| | | | | | | | | N= | ७४ |



X51YE27DF4X51YE27DF4X51YE27DF4X51YE27DF4